

Teräaseilla tehdyt henkirikokset

Murhan tunnusmerkistön täyttymiseen vaikuttavia seikkoja korkeimman oikeuden ratkaisuiden perusteella

Keni Haarakangas ja Ville Heikkilä

2/2021

TIIVISTELMÄ

Keni Haarakangas ja Ville Heikkilä: Teräaseilla tehdyt henkirikokset. Murhan tunnusmerkistön täyttymiseen vaikuttavia seikkoja korkeimman oikeuden ratkaisuiden perusteella.

Opinnäytetyön muoto: Oikeustieteellinen

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Pauliina Potila

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Henkirikosten määrässä tilastoitiin ennätysasuuri kasvu vuoden 2020 alkupuolella. Näistä henkirikoksista yli puolet tehtiin teräasetta käyttämällä. Henkirikosten määrän tilastollinen kasvu sekä teräaseen käytön yleisyys antoivat aiheen tälle opinnäytetyölle. Tässä opinnäytetyössä pyritään tuomaan esille sellaisia seikkoja, joiden on katsottu vaikuttaneen murhan tunnusmerkistön täyttymiseen teräaseilla tehdyissä henkirikoksissa. Seikkoja pyritään tuomaan esille korkeimman oikeuden ennakkopäätöksistä. Tässä työssä käsiteltävät rikosnimikkeet ovat tappo ja murha. Rajaamalla käsiteltävät henkirikokset tappoon ja murhaan voidaan tehdä rajanvetoa seikoista, joilla on ollut merkitystä arvioitaessa murhan tunnusmerkistön täyttymistä.

Tämä opinnäytetyö on toteutettu oikeustieteellisenä tutkimuksena, päämenetelmänä oikeusdogmaattinen eli lainopillinen tutkimusmenetelmä. Tutkimuksen kohteena ovat korkeimman oikeuden ennakkopäätökset, joissa ollaan käsitelty teräaseilla tehtyjä henkirikoksia. Ennakkopäätöksistä esille tulleiden seikkojen tulkinta perustuu käytännölliseen lainoppiin. Näiden seikkojen tulkinnan lisäksi tuodaan esiin aikaisempia tulkintoja käsiteltävistä korkeimman oikeuden ennakkopäätöksistä oikeuskirjallisuutta hyödyntäen. Tutkimuksen teoriaosuudessa aineistona toimivat rikosprosessiin sekä käsiteltäviin rikoksiin liittyvä lainsäädäntö, oikeuskirjallisuus sekä lain esityöt.

Tutkimuksen keskeisimpinä tuloksina voidaan pitää johtopäätöksissä esille tuotuja murhan tunnusmerkistön täyttymiseen vaikuttavia seikkoja, joita olivat muun muassa teräaseella tehtyjen lyöntien määrä, uhrin puolustuskyvyttömyys sekä teon ajallinen kesto. Tutkimuksen tuloksia tarkastellessa tulee ottaa huomioon, että esille tuodut seikat eivät välttämättä täytä suoraan tiettyä kvalifointiperustetta, vaan esimerkiksi erityisen julma tekotapa saattaa koostua monesta julmuutta osoittavasta seikasta. Täten on myös huomioitava, että tapon tulee olla myös kokonaisarvostellen törkeä, jotta sen voidaan katsoa täyttäneen murhan tunnusmerkistö.

Sivumäärä: 39 sivua

Tarkastuskuukausi ja vuosi: Helmikuu 2021

Avainsanat: Henkirikos, teräase, murha, tappo, korkein oikeus

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 TUTKIMUSASETELMA	2
2.1 Tutkimusmenetelmä.....	2
2.2 Oikeuslähdeoppi	2
2.3 Tutkimuksen rajaus ja määritelmät.....	3
2.4 Tutkimuksen tavoite	4
2.5 Tutkimuksen rakenne.....	4
2.6 Aikaisempi tutkimus aiheesta	5
3 RIKOSPROSESSISTA	6
4 RIKOSLAKI JA HENKIRIKOKSET	7
4.1 Syyntakeisuus ja rikosoikeudellinen vastuu.....	8
4.2 Tahallisuudesta.....	8
4.3 Tuottamuksesta	10
4.4 Tutkimuksessa käsiteltävät rikosnimikkeet.....	10
4.5 Tappo	11
4.6 Murha	12
4.6.1 Vakaa harkinta.....	12
4.6.2 Erityisen raaka tai julma tekotapa	13
4.6.3 Vakavan yleisen vaaran aiheuttaminen	14
4.6.4 Virkamiesperuste.....	15
4.6.5 Kokonaisarvostelu	15
5 KORKEIMMAN OIKEUDEN ENNAKKOPÄÄTÖKSET	16
5.1 Korkeimman oikeuden ennakkopäätös KKO 2000:3	17
5.1.1 Kuopion käräjäoikeuden tuomio.....	17
5.1.2 Itä-Suomen hovioikeuden tuomio	17
5.1.3 Korkeimman oikeuden tuomio	18
5.1.4 Tapauksesta esille tulleita seikkoja.....	18
5.2 Korkeimman oikeuden ennakkopäätös KKO 2020:33	20
5.2.1 Helsingin käräjäoikeuden tuomio	20

5.2.2 Helsingin hovioikeuden tuomio	21
5.2.3 Korkeimman oikeuden tuomio	21
5.2.4 Tapauksesta esille tulleita seikkoja	22
5.3 Korkeimman oikeuden ennakkopäätös KKO 2005:44	25
5.3.1 Tampereen käräjäoikeuden tuomio.....	25
5.3.2 Turun hovioikeuden tuomio	25
5.3.3 Korkeimman oikeuden tuomio	26
5.3.4 Tapauksesta esille tulleita seikkoja	27
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	30
6.1 Murhan tunnusmerkistön täyttymiseen vaikuttavat seikat.....	30
6.1.1 Yhteenveto	34
7 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	34
8 LOPUKSI	35
8.1 Itsearviointi.....	35
8.2 Jatkotutkimusaiheita.....	35
LÄHTEET.....	37

1 JOHDANTO

Henkirikokset ja niistä annetut tuomioistuimen tuomiot tuntuvat herättävän ihmisten välillä keskustelua. Usein kuulee keskusteluissa pohdittavan, oliko tuomio oikeudenmukainen suhteessa tehtyyn tekkoon. Näissä keskusteluissa ei kuitenkaan välttämättä oteta huomioon samoja seikkoja, joita pohditaan aina poliisin suorittamasta esitutkinnasta tuomioistuimen antamaan tuomioon saakka, vaan ne pohjautuvat mielipiteisiin. Henkirikosten, kuten muidenkin rikosten arvioinnissa otetaan kantaan usein todella seikkaperäisiin ja kokonaisuuteen suhteutettuna pieniltäkin tuntuviin seikkoihin, joilla saattaa kuitenkin olla suurikin merkitys lopullisen tuomion kannalta. Täten on huomioitava, että erityisesti henkirikosten lopullisen tuomion arvioinnissa otetaan huomioon paljon muutakin kuin se, miltä teko on näyttänyt ulkoisesti tai kuinka huomiota herättävältä teon tekotapa on kuulostanut.

Havainnollistava esimerkki edellä mainitusta löytyy hallituksen esityksestä HE 94/1993, jossa kiinnitettiin huomiota murhan tunnusmerkistön tekotapaa kuvaavaan kvalifointiperusteeseen. Hallituksen esityksessä ehdotettiin murhan ”erityistä raakuutta tai julmuutta osoittaen” kvalifointiperusteiden muuttamista ”erityisen raa’alla tai julmalla tavalla” sanamuotoon. Täten kyseinen kvalifointiperuste kuvailisi ennemminkin teon aktuaalista tekotapaa sen sijasta, että se kuvaisi sitä, miltä teko näyttää ulkoisesti. (HE 94/1993, 93.)

Henkirikollisuus on aina ollut osana jokaista yhteiskuntaa. Valitettavasti näin tulee todennäköisesti olemaan myös tulevaisuudessa. Suomessa vuosi 2020 oli kuitenkin poikkeuksellinen henkirikosten suhteen, sillä alkuvuodesta tilastoitiin 44 prosentin kasvu henkirikoksissa edelliseen vuoteen verrattuna (Lehti 2020, 1). Henkirikosten määrän noususta on uutisoitu runsaasti, mikä on oletettavasti lisännyt myös aiheeseen liittyvää keskustelua (Kirsi & Kakko, Yle 17.6.2020). Alkuvuoden 2020 henkirikoksista 56 prosenttia tehtiin teräasetta käyttämällä (Lehti 2020, 19). Tieto ei yllätä, sillä vuosien 2010–2018 välisenä aikana tapahtuneista henkirikoksista 43 prosenttia tehtiin teräasetta käyttämällä (Lehti 2020, 20). Teräaseen käytössä ei siis ole henkirikosten äkillisestä noususta huolimatta havaittavissa laskua.

Runsas uutisointi kasvavista henkirikosluvuista on antanut aiheen tälle opinnäytetyölle. Tässä opinnäytetyössä käsitellään nimenomaan teräaseilla tehtyjä henkirikoksia, sillä teräase on tilastojen mukaan ollut jo pitkään käytetyin tekoväline (Lehti 2020, 19–20). Tässä opinnäytetyössä pyritään selvittämään, minkälaiset seikat vaikuttavat teräaseilla tehdyissä henkirikoksissa murhan tunnusmerkistön täyttymiseen. Tutkimuksen kohteena ovat korkeimman oikeuden ennakkopäätökset, sillä korkein oikeus on Suomen korkein oikeusaste, jolloin sen ratkaisut ohjaavat alempia oikeusasteita ratkaisutoiminnassa ja ovat täten merkityksellisiä oikeuskäytännön vahvistumisen kannalta. (Jokela 2018, 802).

2 TUTKIMUSASETELMA

2.1 Tutkimusmenetelmä

Tämä opinnäytetyö on toteutettu oikeustieteellisenä tutkimuksena. Oikeustieteellinen tutkimus on tieteenala, jolle olennaista on tutkimuskohteen oikeudellisuus. Oikeustieteellinen tutkimus voidaan jakaa eri tutkimusaloihin, joita ovat oikeusdogmatiikka, oikeussosiologia, vertaileva oikeustiede sekä oikeushistoria ja oikeusteoria. Oikeustieteellisen tutkimuksen keskeisimpinä tehtävinä voidaan pitää oikeudellisen tiedon systematisointia ja tulkintaa. Oikeustieteellisen tutkimuksen tiedontarve riippuu tutkimuksen aiheesta sekä oikeudenalasta. Oikeustieteellisen tutkimuksen tärkeimpiä aineistoja ovat kirjoitettu laki, hallituksen esitykset sekä tuomioistuinten ratkaisut. (Miettinen 2016, 78–79.)

Tämän oikeustieteellisen tutkimuksen päämenetelmä on oikeusdogmatiikka eli lainoppi, jonka tarkoituksena on tutkia voimassa olevaa oikeutta sekä lain ja muiden oikeuslähteiden merkitystä. Muina oikeuslähteinä voidaan pitää lainvalmistelutöitä sekä korkeimpien tuomioistuinten päätöksiä. Lainopin kahtena päätehtävänä voidaan pitää oikeuden tulkintaa ja sen systematisointia. (Hirvonen 2011, 21–23.) Oikeuden tulkintaa kutsutaan käytännölliseksi lainopiksi ja systematisointia taas teoreettiseksi lainopiksi. Nämä kaksi lainopin menetelmää eivät ole täysin erillisiä toisistaan, vaan käytännöllinen lainoppi painottaa teoreettista lainoppia, ja teoreettinen lainoppi edellyttää käytännöllistä lainoppia. (Hirvonen 2011, 25.) Lainopin keskeisin menetelmä on käytännöllinen lainoppi eli oikeuden tulkinta (Hirvonen 2011, 36).

Tässä oikeustieteellisenä tutkimuksena toteutettavassa opinnäytetyössä hyödynnetään päämenetelmänä käytännöllistä lainoppia, jonka avulla luodaan tulkintaa korkeimman oikeuden ratkaisuksista. Ratkaisuksista pyritään tuomaan esille murhan tunnusmerkistön täyttymiseen vaikuttavia seikkoja, joiden avulla voidaan luoda tulkintaa siitä, miten korkeimman oikeuden ratkaisukäytännössä tulkitaan rikoslakia, lain esitöitä sekä aikaisempaa oikeuskäytäntöä. Tällä tulkinnalla voidaan yhtenäistää murhan tunnusmerkistölle olennaisia seikkoja teräaseilla tehdyissä henkirikoksissa.

2.2 Oikeuslähdeoppi

Oikeuslähdeoppi on oikeustieteellisen argumentoinnin perusedellytys. Oikeuslähdeopilla erotetaan juridiset ja ei-juridiset tulkinnat. Oikeuslähdeopilla perustellaan kannanotto käsiteltävään oikeudelliseen kysymykseen. Oikeuslähdeoppi antaa kannanottoon tarvittavat ”pelimerkit” ja toisaalta raamit niiden käytettävyyden suhteen. (Aarnio 2006, 283.) Oikeustieteellisessä tutkimuksessa käytettävät oikeuslähteet voidaan jakaa hierarkkiseen järjestykseen niiden velvoittavuuden mukaan. Tämän jaottelun on kehittänyt Aulis Aarnio. Oikeuslähteet jaetaan Aarnion mallissa vahvasti velvoittaviin oikeuslähteisiin, heikosti velvoittaviin oikeuslähteisiin sekä sallittuihin oikeuslähteisiin. (Aarnio 2006, 292–293.)

Aarnion mallin mukaan vahvasti velvoittavia oikeuslähteitä ovat maan sisäiset lait ja normit, perustuslaissa mainitut perusoikeudet sekä kansainväliset sopimukset. Vahvasti velvoittavia oikeuslähteitä ovat myös Euroopan unionin määräämät normit ja prejudikaatit. Myös maan tapa on vahvasti velvoittava oikeuslähde. Vahvasti velvoittava oikeuslähde on lain tulkinnassa ja ratkaisuisissa välttämätön, sen sivuuttamisesta seuraa tulkinnan lainvastaisuus. (Aarnio 2006, 292–293.) Täten tulkinnan tulee perustua vahvasti velvoittavaan oikeuslähteeseen, kuten kirjoitettuun lakiin.

Heikosti velvoittavia oikeuslähteitä ovat lainsäätäjän tarkoitusta esille tuovat asiakirjat, kuten lain esityöt ja hallituksen esitykset. Heikosti velvoittavia oikeuslähteitä ovat myös tuomioistuinten ennakkoratkaisut. Heikosti velvoittavilla oikeuslähteillä ohjataan oikeuden tulkintaa. Lainsäätäjän tarkoitusta esille tuovat asiakirjat pyrkivät selventämään säädetyin lain tosiasiallista tarkoitusta. Korkeimpien oikeuksien ennakkopäätökset taas pyrkivät luomaan oikeuskäytäntöä tulkitsemalla säädettyä lakia. (Aarnio 2006, 299–300.)

Sallittuja oikeuslähteitä taas ovat lähteet, joilla voidaan tukea vahvemmin velvoittavien lähteiden tulkintaa. Tällaisia lähteitä ovat muun muassa käytännölliset argumentit, yleiset oikeusperiaatteet sekä oikeustiede. (Aarnio 2006, 300–303.) Aarnion tekemän jaottelun perusteella tämän tutkimuksen vahvasti velvoittavia lähteitä ovat kirjoitetut lait, tärkeimpänä rikoslaki. Heikosti velvoittavia oikeuslähteitä ovat korkeimman oikeuden ennakkopäätökset sekä lain esityöt ja hallituksen esitykset. Sallittuja oikeuslähteitä taas ovat tutkimuksessa hyödynnetyt oikeuskirjallisuuden teokset.

2.3 Tutkimuksen rajaus ja määritelmät

Tämän oikeustieteellisen tutkimuksen kohteena ovat korkeimman oikeuden ennakkopäätökset. Tutkimuksessa keskitytään ennakkopäätöksiin, jotka käsittelevät teräaseilla tehtyjä henkirikoksia. Henkirikoksilla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa rikoslaisissa (39/1889) rangaistavaksi määrättyjä tekoja, joissa tehty rikos on aiheuttanut rikoksen kohteen kuoleman. Tällaisista rikoksista määrätään rikoslain 21 luvussa, joka käsittelee henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia. Kuolemaan johtavia henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia ovat tappo, murha, surma, lapsensurma, kuolemantuottamus sekä törkeä kuolemantuottamus (Rikoslaki 21 luku).

Tässä tutkimuksessa rajataan tarkasteltavat henkirikokset tappoon ja murhaan. Rajaamalla käsiteltävät rikosnimikkeet tappoon ja murhaan työssä voidaan keskittyä tuomaan esille seikkoja, jotka ovat olleet tärkeitä rajanvedoissa näiden kahden henkirikoksen muodon välillä. Tapon ja murhan välisen rajanvedon tarkastelu on tutkimuksen kannalta oleellista, sillä murha on tapon törkeämpi tekemuoto. Murhan tunnusmerkistö sisältääkin itsessään perusmuotoisen tapon, jolloin tapon tunnusmerkistön täytyminen on oleellista murhan tunnusmerkistön täyttymiselle. (Rikoslaki 21:2.)

Teräaseen käsitettä ei ole itsessään määritelty laissa. Teräaseista kuitenkin mainitaan järjestyslain (612/2003) 3 luvun 10 §:ssä. Tässä pykälässä määritellään esineet, joiden hallussapito on kielletty

järjestyslain vaikutusalueilla ilman hyväksyttävää syytä. Tämän pykälän esineille on olennaista niiden tarkoitus tai soveltuvuus henkilön vakavaan vahingoittamiseen. Pykälän ensimmäisessä momentissa mainitaan teräaseet sekä rikkiäiset lasiesineet ja näihin rinnastettavat esineet, joille olennaista on niiden soveltuvuus viiltämiseen tai pistämiseen. (Järjestyslaki 3:10.) Tässä tutkimuksessa teräaseen määritelmään sovelletaan kyseistä järjestyslain pykälää. Täten tässä tutkimuksessa teräaseella tarkoitetaan toisen henkilön vahingoittamiseen tarkoitettua tai soveltuvaa terällistä välinettä. Käsittelemällä vain terällisiä välineitä rajataan tutkimuksen ulkopuolelle terättömät välineet, joilla kyettäisiin viiltämään tai pistämään teon kohdetta.

2.4 Tutkimuksen tavoite

Tämän oikeustieteellisenä tutkimuksena toteutetun opinnäytetyön tavoitteena on tuoda korkeimman oikeuden ennakkopäätöksistä esille seikkoja, jotka ovat vaikuttaneet murhan tunnusmerkistön täyttymiseen teräaseilla tehdyissä henkirikoksissa. Täten tutkimuksessa tulkitaan rikoslain murhan tunnusmerkistöä korkeimman oikeuden ennakkopäätösten avulla (Rikoslaki 21:2). Ennakkopäätöksistä esille tulleita murhan tunnusmerkistön täyttymiseen vaikuttavia seikkoja käsitellään tapauskohtaisesti jokaisen käsitellyn korkeimman oikeuden ennakkopäätöksen jälkeen, sekä yhteisesti tutkimuksen johdopäätöksissä. Tutkimuksen tuloksena pyritään luomaan näkemys siitä, minkälaisen seikkojen katsotaan vaikuttavan murhan tunnusmerkistön täyttymiseen teräaseilla tehdyissä henkirikoksissa. Tutkimuksessa tehdyllä tulkinnalla vahvistetaan myös oikeuskirjallisuudessa esille tuotuja seikkoja käsiteltävistä korkeimman oikeuden ennakkopäätöksistä.

Opinnäytetyössä pyritään vastaamaan kysymykseen:

Minkälaiset seikat vaikuttavat murhan tunnusmerkistön täyttymiseen teräaseilla tehdyissä henkirikoksissa käsiteltävien korkeimman oikeuden ratkaisuiden perusteella?

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on luoda käsitys vallitsevasta oikeuskäytännöstä nimenomaan teräaseenäkökulmasta, jolloin työtä voidaan hyödyntää erityisesti poliisin suorittamassa esitutkinnassa. Tuomalla esiin murhan tunnusmerkistön täyttymiseen vaikuttavia seikkoja voidaan työn tuloksia hyödyntää poliisin henkirikostutkinnassa, jossa saattaa olla osallisena poliiseja hälytys- ja valvontasektorilta, rikostutkinnasta sekä teknisestä rikostutkinnasta. Tutkimuksessa esille tulleiden seikkojen avulla voidaan tehostaa esitutkinnan laatua ohjaamalla toimintaa oikeuskäytännössä tärkeiksi katsottujen seikkojen selvittämiseen. Täten tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää esimerkiksi poliisin suorittamissa alustavissa puhutteluissa, kuulusteluissa sekä rikospaikkatutkinnassa.

2.5 Tutkimuksen rakenne

Tämä oikeustieteellinen tutkimus rakentuu teoriaosuudesta sekä analyysiosuudesta. Teoriaosuudella luodaan lukijalle oikeudellinen pohja tulevaa tutkimusta varten. Teoriaosuudella luodaan lukijalle ymmärrys rikosprosessista sekä käsiteltävien henkirikosten tunnusmerkistöstä ja rikoslain velvoittavista

periaatteista. Täten lukija ymmärtää paremmin, mitä esille tulleiden seikkojen pohdinnoissa otetaan huomioon. Teoriaosuudessa hyödynnetään kirjoitettua lakia, oikeuskirjallisuutta sekä lain valmistelutöitä. Teoriaosuudessa tärkeimpänä lakina toimii rikoslaki.

Analyysiosuudessa taas käydään yksitellen läpi jokainen käsiteltävä korkeimman oikeuden ennakkopäätös. Jokaista korkeimman oikeuden ennakkopäätöstä seuraa osio, jossa tuodaan ilmi ennakkopäätöksessä esille tulleita murhan tunnusmerkistön täyttymiseen vaikuttavia seikkoja. Ennakkopäätösten läpikäymistä seuraa tutkimuksen johtopäätökset, jossa tuodaan yhteen ennakkopäätöksissä ilmenneet murhan tunnusmerkistön täyttymiseen vaikuttavat seikat. Tässä osiossa pohditaan esille tuotuja seikkoja kokonaisuutena. Tulkinnan tueksi tuodaan esille oikeuskirjallisuudessa esille tulleita kannanottoja käsiteltävistä korkeimman oikeuden ennakkopäätöksistä.

Esiteltäessä käsiteltäviä korkeimman oikeuden ennakkopäätöksiä tuodaan esille myös alempien oikeusasteiden tuomiot ja perustelut kyseisissä rikosasioissa. Alempien oikeusasteiden tuomiot ja perustelut ovat olennainen osa korkeimman oikeuden ratkaisuja, sillä joissain tapauksissa korkein oikeus saattaa puoltaa alempien oikeusasteiden perusteluita ottamatta itse kantaa asiaan, jolloin se katsoo niiden olevan linjassa lain ja oikeuskäytännön kanssa.

2.6 Aikaisempi tutkimus aiheesta

Henkirikollisuus, kuten rikollisuus ylipäättänsä on aina ollut osana ihmiskuntaa, jolloin henkirikosten tutkiminen ei ole ilmiönä uusi. Helsingin yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti ylläpitää vuosittaista rikollisuustilannekatsausta, josta tuorein versio on kirjoitushetkellä vuodelta 2019. Näissä tilannekatsauksissa tuodaan ilmi rikollisuuden kehitystä tilastojen avulla. Yhtenä tärkeänä tutkimuskohteena näissä tilannekatsauksissa on henkirikollisuus. (Danielsson 2020.) Myös naisten osuutta henkirikosten uhreina on tutkittu Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen puolesta. Tässä tutkimuksessa tarkastelun kohteena on ollut naisten osuus henkirikosten uhreina vuosien 2002 ja 2007 välisenä aikana. (Lehti 2009.)

Kriminologisten tutkimusten lisäksi henkirikoksia on tutkittu myös väitöskirjoissa. Anu Koskivirran henkirikoksiin liittyvä väitöskirja on valmistunut vuonna 2001. Tässä väitöskirjassa Koskivirta käsittelee henkirikoksia 1700-luvun Suomessa, tarkempina tarkastelualueina Pohjois-Savo sekä Karjala. Väitöskirjan tärkeimpänä tarkastelun kohteena on henkirikosten ja rangaistusten välinen suhde. (Koskivirta 2001.) Katariina Bärlund taas käsittelee vuonna 2019 valmistuneessa väitöskirjassaan äitien tekemiä henkirikoksia, joissa teon kohteena ovat olleet alle yksivuotiaat lapset. Väitöskirjassa tarkastellaan äitien tekemiä omiin lapsiin kohdistuvia henkirikoksia, niiden yrityksiä sekä tekoihin liittyvää väkivaltaa sosiaalitieteen kautta. (Bärlund 2019.)

Pro gradu -tutkielmissa henkirikoksia on tutkittu muun muassa tunnusmerkistön ja historian näkökulmista. Anu Kaipainen on tutkinut vuonna 2016 murhan tunnusmerkistöä. Tutkielmassa käsitellään

murhan rikosoikeudellista kehitystä historiallisesti sekä murhan tunnusmerkistöä tänä päivänä korkeimman oikeuden ennakkopäätösten avulla. (Kaipainen 2016.) Anna Kantanen taas tutki vuonna 2016 valmistuneessa Pro gradu -tutkielmassa henkirikoksia parisuhteissa. Tutkimuksessa käsiteltiin parisuhteessa olevien henkilöiden välisiä henkirikoksia, jotka tapahtuivat 1850-luvun aikaan Suomessa. Tutkimuksen tärkeimpinä aineistoina käytettiin hovioikeuksien ratkaisuja. (Kantanen 2016.)

Myös henkirikoksiin liittyviä opinnäytetöitä on tehty viime vuosien aikana useita. Carita Asikainen on tutkinut opinnäytetyössään vuonna 2017 rikosnimikkeiden muuttumista käräjäoikeuden ja hovioikeuden tuomiossa tappo- ja murhatapauksissa. Asikaisen tärkeimpinä lähteinä toimivat hovioikeuden ratkaisut. (Asikainen 2017.) Eveliina Korpela taas on tutkinut vuonna 2018 opinnäytetyössään henkrikollisuuden historiaa. Korpelan opinnäytetyössä keskitytään vuosien 1789–1825 ja 1995–2016 aikana tapahtuneisiin henkirikoksiin. (Korpela 2018.) Myös Laura Valli on tutkinut henkirikoksia opinnäytetyössään vuonna 2020. Vallin tutkimus keskittyi lapsensurman tarkastelemiseen henkirikoksena (Valli 2020.)

Henkirikoksiin liittyviä tutkimuksia on siis tehty etenkin viime vuosien aikana runsaasti. Henkirikosten voidaankin katsoa olevan jatkuvasti ajankohtainen aihe. Henkirikosten oikeuskäytäntö vahvistuu uusien ennakkopäätösten avulla tapaus kerrallaan, jolloin aihe pysyy myös tutkimusten kannalta relevanttina. Suomessa henkirikoksia on tilastoitu jo 1750-luvulta lähtien, mikä mahdollistaa niiden tutkimisen myös historiallisesta näkökulmasta (Lehti 2020, 8). Tässä opinnäytetyössä tutkimuksen kohteeksi on rajattu teräaseella tehdyt henkirikokset, joita ei ole tutkittu ennen erillisenä tutkimuksena.

3 RIKOSPROSESSISTA

Jotta voidaan ymmärtää, miten rikosasia päättyy tapahtuneesta rikoksesta aina korkeimman oikeuden ratkaistavaksi asti, on ensin ymmärrettävä rikosprosessin vaiheet sekä tarkoitus. Rikosprosessin alkamisen edellytyksenä on tapahtunut rikos, tai ainakin epäily siitä. Rikoslaisissa määritetään rikoksiksi sellainen teko, jonka tekeminen on tekohetkellä säädetty laissa rangaistavaksi. (Rikoslaki 3:1.) Rikoksen tullessa ilmi alkaa rikosasian esitutkinta, josta vastaa esitutkintaviranomainen, joka on pääsääntöisesti poliisi. Esitutkinta on rikosprosessin kannalta välttämätön vaihe, jonka tarkoituksena on valmistella rikosasia syyttäjän syyteharkintaa sekä mahdollista oikeudenkäyntiä varten. (Fredman ym. 2020, 27–28.)

Esitutkintaviranomaisen lisäksi esitutkinnassa on tärkeässä roolissa syyttäjä, jonka tehtäviin kuuluu esitutkinnan aikana varmistua kerätyn todistusaineiston riittävydestä myöhempää syyteharkintaa varten. Lisäksi syyttäjän tehtävänä on esitutkinnan aikana selvittää, onko rikoksesta epäillyn syyllisyyttä vastaan puhuvia seikkoja selvitetty. Esitutkinnan valmistuttua rikosasian käsittely siirtyy esitutkintaviranomaiselta syyttäjälle syyteharkintaa varten, jossa syyttäjä päättää, nostaako hän asiassa syytteen rikoksesta epäiltyä vastaan vai luopuuko syytteistä. (Jokela 2018, 65.)

Mikäli syyttäjä nostaa syytteen rikosasiassa, siirtyy asian käsittely kärjäoikeuteen. Syyttäjän tehtävä on tuoda kärjäoikeudessa, sekä ylipäättänsä tuomioistuimissa ilmi todisteita, joiden perusteella voidaan katsoa syytetyn syyllistyneen käsiteltävään rikokseen. Täten syyttäjällä on vastuu rikosasian todistelussa. (Jokela 2018, 65.) Kärjäoikeus on Suomen tuomioistuinorganisaation alin oikeusaste, jonka tehtävänä on rikosasioiden käsittelyssä ratkaista tarkastelussa oleva rikosasia syyttäjän esittämien todisteiden perusteella (Jokela 2018, 87–89.) Syytetyn tuomitsemisen kriteerinä on, että syyttäjä on näyttänyt syyllisyyden toteen siinä laajuudessa, että siitä ei jää varteen otettavaa epäilyä. (Tapani & Tolvanen 2016, 15.)

Asianosaisten on mahdollista valittaa kärjäoikeuden antamasta ratkaisusta. Tällä muutoshakujärjestelmällä pyritään antamaan rikosasian asianosaiselle mahdollisuus korjauttaa virheellisenä pitämänsä tuomio korkeammassa tuomioistuimessa. Käytännössä tämä tarkoittaa rikosasian uudelleen käsitteilyä siltä osin, mistä asiassa ollaan valitettu. Mikäli kärjäoikeuden tuomiota pidetään virheellisenä, tulee asiasta tehdä valitus hovioikeuteen. (Jokela 2018, 801–806.)

Hovioikeus käsittelee valitetun rikosasian ja antaa asiassa oman ratkaisunsa. Hovioikeuden ratkaisusta on mahdollista valittaa korkeimpaan oikeuteen tietyn edellytyksin. Valitettaessa hovioikeuden ratkaisusta korkeimpaan oikeuteen, tulee valituksen tekijän anoa korkeimmalta oikeudelta valituslupaa. Korkein oikeus hyväksyy valitusluvan, mikäli tapaus on merkityksellinen oikeudenkäytännön yhtäläisyyden kannalta, tai jos siitä annetussa ratkaisussa on havaittu sellainen virhe, jonka vuoksi se tulisi purkaa tai jos valitusluvan myöntämiseen on jokin muu painava syy. Näin ollen korkein oikeus käsittelee vain oikeuden kannalta merkityksellisiä rikosasioita. Korkein oikeus on Suomen tuomioistuinorganisaation korkein oikeusaste, jonka vuoksi sen ratkaisut ovat velvoittavia ja lopullisia. (Jokela 2018, 935–942.)

4 RIKOSLAKI JA HENKIRIKOKSET

Tarkastellessa rikoksia ja niistä annettuja tuomiota, tulee ymmärtää, miksi jostain tietystä teosta voidaan rangaista. Jotta jonkin teon voidaan katsoa olevan rikollista tai että sen tekemisestä voidaan määrätä tekijälle rangaistusseuraamus, tulee tämän teon olla määrätty laissa rangaistavaksi. Suomessa rikoksista määrää rikoslaki. Jotta teon voidaan katsoa olevan rikos, tulee sen tekeminen olla tehoketkellä rangaistavaa. Täten tekoa, joka on tehty ennen sen määräämistä laissa rangaistavaksi ei voida katsoa olevan rikollista. (Rikoslaki 3:1.)

Rikoslain tarkoituksena on suojella yhteiskunnassa tärkeinä pidettyjä arvoja. Näitä arvoja suojellaan määräämällä niitä loukkaavat teot rangaistavaksi. Rikoksen rakenne muodostuu rikoksen nimestä, tunnusmerkistöstä ja teosta seuraavasta rangaistuksesta. (Tapani & Tolvanen 2016, 7–8.) Jotta rikoksesta voidaan rangaista rikoslaissa määrättyllä tavalla, tulee teon täyttää rikoksen tunnusmerkistö. Rikoksen tunnusmerkistö on osa rikoslain rangaistussäännöstä, jolla kuvataan rikokseksi määrätty teko. Rangaistavaksi määrättävän teon lisäksi tunnusmerkistössä tuodaan usean rikoksen kohdalla

esille seikkoja, joiden täytyminen on yhdessä teon kanssa oleellista tunnusmerkistön täyttymisen kannalta. Tunnusmerkistö saattaa myös koostua useista osista. (Frände 2005, 69–70.)

Tässä opinnäytetyössä keskeisessä roolissa ovat rikoslain 21 luvun henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset, joista erityisessä tarkastelussa ovat tappo sekä murha ja niiden tunnusmerkistö. Rikosasioita arvioitaessa tärkeässä roolissa ovat myös tietyt rikosoikeudelliset periaatteet, kuten tekijän syyntakeisuus ja teon tahallisuus. Tärkeimmät rikosoikeudelliset periaatteet käydään läpi tässä rikoslakia koskevassa osiossa.

4.1 Syyntakeisuus ja rikosoikeudellinen vastuu

Jotta rikoslaissa rangaistavaksi määrätystä rikoksesta voidaan rangaista sen tekijää, tulee tekijän täyttää tietyt kriteerit. Jotta henkilöä voidaan pitää rikosoikeudellisesti vastuussa teoistaan, tulee hänen olla syyntakeinen. Suomen oikeuskäytännössä on käytössä myös rikosoikeudellinen vastuukä-
raja, joka on 15 vuotta. Tätä nuorempien henkilöiden ei katsota olevan rikosoikeudellisessa vas-
tuussa. (Rikoslaki 3:4.)

Syyntakeisuus jaetaan rikoslaissa syyntakeisuuteen, alentuneeseen syyntakeisuuteen sekä syynta-
keettomuuteen (Rikoslaki 3:4). Syyntakeisuudella tarkoitetaan tekijän toimineen täydessä ymmärryk-
sessä, jolloin tekoa arvioidaan rikoslain silmissä normaalisti. Alentuneesti syyntakeinen taas on toimi-
nut täyttä ymmärrystä vailla, joka voidaan nähdä tuomiota alentavana seikkana. Tämä ei kuitenkaan
ole lähtökohta, vaan rangaistuksen mittaaminen on aina tapauskohtaista. (Tapani ym. 2019, 449–
450.)

Mikäli henkilön taas katsotaan toimineen tekoa tehdessään syyntakeettomana, on hän ollut ymmär-
rystä vailla, jolloin hän ei ole rikosoikeudellisesti vastuussa teoistaan ja täten rangaistuksen osalta va-
paa. Syyntakeettomuudelle on olennaista, että tekijä ei ole tekohetkellä ymmärtänyt tekemäänsä te-
koa. (Tapani ym. 2019, 450.) Hallituksen esityksessä 44/2002 esitettiin syyntakeettomuuden edelly-
tykseksi henkilön ymmärryksen puutetta, joka johtuu mieleen, kehitykseen tai tajuntaan liittyvästä sai-
raudesta tai häiriöstä, jonka seurauksesta henkilö ei ole ymmärtänyt tekoaan. (HE 44/2002, 14.)

4.2 Tahallisuudesta

Tarkastellessa rikoslain 21 luvun henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia, tulee teon arvioinnissa
ottaa huomioon teon tahallisuus. Teon tahallisuudella on merkitystä lopullisen rikosnimikkeen arvioin-
nissa, sillä esimerkiksi tapon ja murhan tulee olla tahallisesti tehty, jotta näiden rikosten tunnusmer-
kistön voidaan katsoa täytyneen. Teon tahallisuudesta määrätään rikoslain 3 luvun 6 §:ssä. Tahalli-
suudella tarkoitetaan tekijän aiheuttaneen rikoksen tunnusmerkistöstä ilmenevä seuraus tahallisesti.
Täten tahallisuutta voidaan kutsua seuraustahallisuudeksi. Seuraustahallisuus jaetaan kolmeen eri
tahallisuuden tasoon, tarkoitushallisuuteen, varmuustahallisuuteen sekä todennäköisyystahallisu-
teen. (Rikoslaki 3:6.)

Seuraustahallisuuden korkein aste on tarkoitustahallisuus. Teon ollessa tarkoitustahallinen, katsotaan tekijän tarkoituksen olleen aiheuttava tunnusmerkistön mukainen seuraus. Tällöin tekijän toimintaa on ohjannut tarkoituksellinen päämäärä. Tarkoitustahallisuutta ei poista se, että tarkoituksella tehty päämäärätavoitteinen teko ei ole onnistunut, tai se, että tekijä on katsonut teossa onnistumisen mahdollisuuden olleen huono. Olennaista on, että tekijä on mieltänyt onnistuvansa teossa edes jollain tasolla. (Tapani ym. 2019, 265–266.) Tarkoitustahallisuudessa tekijän on tullut siis vähintään katsoa, että teon seuraus ei ole poissuljettu (Frände 2005, 126).

Varmuustahallisuudella taas tarkoitetaan tahallista tekoa, jossa tekijä on katsonut teosta aiheutuneen seurauksen olevan varma. Varmuustahallista on myös seuraus, joka on aiheutunut alkuperäisen seurauksen johdosta, ja jota tekijä on pitänyt varmasti alkuperäiseen seuraukseen liittyvänä. Samoin varmuustahallisena voidaan pitää tekoa, jossa tekijä ei teollaan pyri toimimaan kielletysti, mutta tiedostaa teon toteuttamiseen liittyvän varmuudella rikolliseksi katsottu seuraus. (Tapani ym. 2019, 275–276.) Tilannetta, jossa tekijän tavoittelema seuraus aiheuttaa varmasti myös toisen seurauksen voidaan pitää melko epävarmana. Tällaisissa tilanteissa poissuljetaan toiveajattelu. (Frände 2005, 127.)

Todennäköisyystahallisuus on tahallisuuden alhaisin aste. Todennäköisyystahallisesti toimivan tekijän tarkoitus ei ole aiheutetun seurauksen aiheuttaminen, eikä hän katso seurauksen syntymistä varmaksi. Todennäköisyystahallisesti toimiva henkilö pitää kuitenkin tekonsa seurausta todennäköisenä. (Tapani ym. 2019, 276–277.) Todennäköisyystahallisuuden arvioinnissa on oleellista katsoa, onko tekijä olettanut seurauksen tapahtumisen olevan todennäköisempää kuin sen tapahtumatta jääminen. Tällöin voidaan katsoa, että tekijä on mieltänyt seurauksen todennäköisyyden melko korkeaksi. Täten todennäköisyystahallisuuden rajana voidaan katsoa yli 50 prosentin todennäköisyyttä. Tällöin todennäköisyystahallisuudessa jää kuitenkin sen verran varaa seurauksen tapahtumatta jäämiselle, että se ei tule tekijälle täytenä yllätyksenä. (Frände 2005, 130.)

Teon tahallisuuden arvioinnista on olemassa havainnollistava korkeimman oikeuden ennakkopäätös. Ennakkopäätöksessä KKO 2013:82 tekijä A oli laukaissut B:tä kohtaan revolverin kaksi kertaa siten, että revolverin patruunarullassa oli ollut yksi patruuna. A oli pyöräyttänyt patruunarullaa ennen ensimmäistä laukausta siten, että ei voinut tiedostaa, missä kohdassa patruuna oli rullassa. Laukauksen jälkeen A oli vapauttanut iskurin ja ase oli lauennut. Laukauksen seurauksesta luoti kimposi siten, että se aiheutti B:lle leivän vamman. Ennakkopäätöksessä tarkasteltiin sitä, oliko B:n kuolema todennäköinen A:n teon seurauksesta. (KKO 2013:82.)

Korkeimman oikeuden mukaan A:n olisi tullut pitää seurauksen syntymistä todennäköisempänä kuin sen syntymättä jäämistä. Koska käytetty tekoväline oli revolveri, jonka patruunarullaan mahtui kuusi patruunaa, oli todennäköisyys patruunan laukeamiselle noin 17 prosenttia. Koska A ei ollut itse tietoi-

nen, missä patruuna oli laukaistessaan revolverin B:tä kohti, ei hänen voitu katsoa pitävän B:n kuolemaa todennäköisenä seurauksena. Täten A tuomittiin tapon yrityksen sijasta laittomaan uhkaukseen ja vaaran aiheuttamiseen. (KKO 2013:82.)

Kyseinen korkeimman oikeuden ennakkopäätös tuo hyvin ilmi todennäköisyyden minimivaatimuksen. Koska kyseisessä rikostapauksessa teon toteutumisen todennäköisyys oli varsin pieni, noin 17 prosenttia, ei sen katsottu olevan todennäköisempi kuin teon tapatumatta jääminen. Mikäli kyseisessä tapauksessa oltaisiin ladattu enemmän patruunaa patruunarullaan, olisi todennäköisyyden arviointi muuttunut, sillä todennäköisyys olisi kasvanut patruuna kerrallaan. Kyseisessä tapauksessa todennäköisyyden rajaksi voidaan katsoa neljää patruunaa, sillä silloin todennäköisyys on yli 50 prosenttia, jolloin on todennäköisempää, että seuraus tapahtuu kuin että se jäisi tapahtumatta.

4.3 Tuottamuksesta

Tarkasteltaessa rikoslain 21 luvun henkeen ja terveyteen kohdistuneita rikoksia huomionarvoista on myös teon tuottamuksen arviointi. Tuottamuksellisia henkirikoksia ovat kuolemantuottamus sekä törkeä kuolemantuottamus. Rikoksen tuottamuksesta määrätään rikoslain 3 luvun 7 §:ssä. Tekijän katsotaan toimineen huolimattomasti, mikäli hän laiminlyö toiminnallaan häneltä oletetun huolellisuusvelvoitteen, vaikka hänen olisi tullut kyetä noudattamaan sitä tilanteessa. (Rikoslaki 3:7.)

Tuottamuksellisessa rikoksessa tekijää siis moititaan siitä, että tapahtuma olisi ollut hänen estettävissä, mikäli hän olisi noudattanut häneltä tilanteessa vaadittua huolellisuusvelvoitetta. Tarkastelussa on tärkeää huomioida miten tekijän olisi pitänyt toimia ja miten tekijä olisi voinut toimia. Tuottamuksesta erotellaan tapaturmat. (Tapani ym. 2019, 316–317.)

Kun arvioidaan jonkin menettelyn olleen huolimattomaa, on tätä huolimattomaa menettelyä kyettävä vertaamaan huolelliseksi katsottuun menettelyyn. Kun menettelyn todetaan olleen huolimattomaa, tulee arvioida, onko tekijällä ollut kykyä ja mahdollisuus toimia huolelliseksi katsotulla tavalla. Huolimattomuuden on myös mahdollista olla törkeää. Huolimattomuuden törkeyden arvioinnissa tarkastellaan huolimattomuuden kokonaisarvostelua. (Frände ym. 2018, 277–278.)

Teon tuottamuksen arviointi on tärkeässä roolissa arvioitaessa henkirikosta ja sen tunnusmerkistön täyttymistä. Tuottamuksen arviointi henkirikosten osalla tulee kyseeseen esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, jossa taposta syyttämisestä luovutaan tahallisuuden puutteen vuoksi, jolloin kyseessä voi olla törkeä kuolemantuottamus. (Frände ym. 2018, 286.)

4.4 Tutkimuksessa käsiteltävät rikosnimikkeet

Rikoslaki siis määrittelee rangaistavaksi katsotut teot. Henkirikoksista määrätään rikoslain 21 luvussa muiden henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten lisäksi. Rikoslain silmissä henkirikokset voidaan

jakaa tahallisiin henkirikoksiin sekä tuottamuksellisiin henkirikoksiin. Tahallisiksi henkirikoksiksi katsotaan tappoa, murhaa, surmaa sekä lapsensurmaa. (Frände ym. 2018, 212–252.) Tuottamuksellisiksi henkirikoksiksi taas katsotaan kuolemantuottamusta sekä törkeää kuolemantuottamusta (Frände ym. 2018, 286–287). Tässä opinnäytetyössä käsitellään rikosnimikkeitä tappo ja murha, jolloin muiden henkirikosten käsittely jää maininnan tasolle. Täten tässä opinnäytetyössä käsitellään edellä mainitun jaottelun perusteella ainoastaan tahallisia henkirikoksia.

4.5 Tappo

Taposta, sen tunnusmerkistöstä ja rangaistavuudesta määrätään rikoslain 21 luvun 1 §:ssä. Rikoslaisissa määritellyn tapon tunnusmerkistön mukaan henkilö, joka tappaa toisen, tulee tuomita taposta vankeuteen. Myös tapon yritys on määrätty rangaistavaksi. Rikoslain mukaan tekijä tulee tuomita taposta vankeuteen vähintään kahdeksaksi vuodeksi. (Rikoslaki 21:1.) Helsingin yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin vuotuisen tutkimuksen mukaan vuoden 2019 aikana tuomittiin 25 henkilöä taposta vankeuteen. Näiden vankeusrangaistusten keskimääräinen pituus oli vuonna 2019 10 vuotta. (Kuusisto Mäkelä 2021, 99.)

Jotta tapon tunnusmerkistön voidaan katsoa täyttyneen, on olennaista, että teon uhri kuolee, ja että teko on tehty tahallaan, jolloin tappamisen on tullut täyttää vähintään todennäköisyystahallisuuden kriteerit (Frände ym. 2018, 212; Tapani ym. 2019, 276–277). On myös olennaista arvioida, mitä tarkoitetaan kuolemalla, sillä se rajaa teon joko tapon yritykseen tai täytettyyn tappoon. Hallituksen esityksessä 94/1993 esitettiin uhrin katsottavan kuolleeksi, jos hänen tilansa täyttää lääketieteen kuoleman määritelmän. (HE 94/1993, 92.) Kuolema määritellään asetuksen ”Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetus kuoleman toteamisesta” (27/2004) 2 §:ssä, jonka mukaan ihmisen katsotaan olevan kuollut, kun hänen kaikki aivotoimintansa on pysähtynyt lopullisesti.

Tapon tunnusmerkistön täyttymiselle on myös olennaista teon ja kuoleman välinen syy-yhteys. Jos teon ja seurauksen välillä on syy-yhteys, voidaan tekijän katsoa aiheuttaneen seurauksen, eikä seurausta olisi syntynyt ilman tehtyä tekoa. Tähän linkittyy myös tappamisen ajallinen ulottuvuus, jolla tarkoitetaan aikaväliä teon ja kuoleman välillä. Aikavälin pidentyessä syy-yhteyden osoittaminen vaikeutuu, mutta tappamisen yrityksen ja kuoleman välille ei ole asetettu ajallisia raameja. Myöskään tapon tekotapaa ei olla erikseen määritetty. (Frände ym. 2018, 213–217.)

Tapon syy-yhteyttä ja ajallista ulottuvuutta käsitellään korkeimman oikeuden ennakkopäätöksessä KKO 2004:16, jossa A oli ampunut B:tä vatsaan yhden kerran. B oli hakeutunut seuraavana päivänä hoitoon ampumisen takia, noin kahdentoista tunnin viiveellä. B oli kuitenkin kuollut vammoihinsa. B kuoli leikkauksessa sydämenpysähdykseen. Oikeuslääkäriin mukaan B:n kuolema oli johtunut aseensa luodin tuottamien sisäisten vammojen seurauksesta aiheutuneesta vatsakalvon tulehtumisesta. Koska B oli hakeutunut viiveellä hoitoon, oli tulehduksen ja täten B:n hengen pelastaminen mahdo-

tonta. Täten B:n kuolema oli ampumisen ja hoidon viivästymisen seuraus. B ei ollut korkeimman oikeuden mukaan ymmärtänyt terveydentilansa vakavuutta, jonka seurauksesta hän ei ollut hakeutunut hoitoon. Täten korkein oikeus katsoi A:n syyllistyneen tappoon. (KKO 2004:16.)

Tapauksessa syy-yhteyden kannalta oli oleellista, että B kuoli nimenomaan ampumisen seurauksesta aiheutuneisiin vammoihin, vaikka ampumisen ja kuoleman välillä oli noin 12 tuntia. Koska B:n kuoleman voitiin osoittaa tapahtuneen ampumisen seurauksesta, ei B olisi kuollut ilman A:n ampumista. Tapauksen arviointi olisi hankaloitunut, mikäli teon ja kuoleman välinen aika olisi kasvanut.

4.6 Murha

Murha on rikosoikeuden silmissä törkein ja rangaistavin henkirikoksen muoto. Murhan tunnusmerkistöä määrätään rikoslain 21 luvun 2 §:ssä. Rikoslaisissa määritelty murhan tunnusmerkistö koostuu taposta, vähintään yhdestä kvalifiointiperusteesta sekä teon kokonaisarvostelun törkeydestä. Myös murhan yritys on rangaistava teko. Murhaan syyllistynyt tuomitaan elinkautiseen vankeuteen. (Rikoslaki 21:2.) Murha on tapon lailla tahallisuutta vaativa rikos, jonka takia murhan tulee olla rikoslain 3 luvun 6 §:n mukaan vähintään todennäköisyystahallinen.

Murhan tunnusmerkistö sisältää neljä kvalifiointiperustetta, jotka ovat vakaa harkinta, erityisen raaka tai julma tekotapa, vakavan yleisen vaaran aiheuttaminen tai virkamiehen tappaminen tämän ollessa ylläpitämässä järjestystä tai turvallisuutta virkansa puolesta taikka virkatoimen takia. Kvalifiointiperusteen täyttymisen lisäksi murhan tulee olla kokonaisarvostellen törkeä, jolloin sen tulee olla tappoonkin verrattavissa törkeä. (Rikoslaki 21:2.)

4.6.1 Vakaa harkinta

Murhan ensimmäinen kvalifiointiperuste on vakaa harkinta. Vakaan harkinnan kvalifiointiperusteen voidaan katsoa vallitsevan oikeuskäytännön mukaan olevan tappamista edeltävää harkintaa ja suunnittelua, joka on perusteellista. (Frände ym. 2018, 231.) Teon suunnitelmallisuuden arviointi ei ole pelkästään murhan kannalta oleellista, vaan se on yksi yleisistä rikoksen rangaistuksen koventamisperusteista, ja se mainitaan usean muunkin rikoksen kvalifiointiperusteissa. (Lappi-Seppälä ym. 2009, luku Vakaa harkinta.)

Vakaan harkinnan kvalifiointiperuste ei edellytä teon toteutumista suunnitellusti. Vakaalle harkinnalle on kuitenkin oleellista, että harkinta koskee nimenomaan surmaamista, eikä niinkään toista rikosta, jonka yhteydessä surmataaan yllättäen. Vakaan harkinnan kvalifiointiperusteen täyttymiselle ei myöskään ole aina merkitystä, onko tekijä toiminut tilanteessa kiihtyneessä mielentilassa, kunhan surmaamista edeltävä toiminta on osoittanut vakaata harkintaa. (Lappi-Seppälä ym. 2009, luku Vakaa harkinta.)

Vakaan harkinnan kvalifiointiperusteen suunnitelmasta poikkeamisesta on annettu korkeimman oikeuden ennakkopäätös. Korkeimman oikeuden ennakkopäätöksessä KKO 1980-II-59 A oli suunniteltu yksityiskohtaisesti, kuinka hän surmaa B:n ennalta päätettynä päivänä. A oli myös hankkinut surmaamista varten erinäisiä välineitä. A oli ollut ennen suunniteltua surmaamispäivää tutkimassa B:n tapaa kulkea työmatkaansa, jolloin hän oli havainnut B:n kulkevan yhdessä veljensä C:n kanssa. A lähestyi B:tä piilottaen hihaansa mukanaan olleen puukon. A aloitti B:n ja C:n kanssa keskustelun, jonka päätteeksi A alkoi puukottaa B:tä. B oli lähtenyt karkuun tilannetta, mutta A oli saanut hänet kiinni ja jatkanut puukottamista. Tilanteen loputtua B:ssä oli yhteensä kahdeksantoista puukoniskuja, joiden seurauksesta hän myös menehtyi. (KKO 1980-II-59.)

Korkein oikeus puolsi alempien oikeusasteiden näkemystä siitä, että teko oli tehty vakaasti harkiten, vaikkakin teossa oltiin poikettu suunnitelmasta. Vaikka teossa poikettiin alkuperäisestä suunnitelmasta, katsottiin sen täyttävän vakaan harkinnan kvalifiointiperusteen, sillä A oli mennyt kyseisen rikospaikan läheisyyteen vahvistaakseen surmaamista koskevaa suunnitelmaansa, ja koska A oli tajunnut, että B ei tule kulkemaan enää työmatkallaan yksin, koska oli havainnut hänet, jolloin hän oli päättänyt tappa B:n. (KKO 1980-II-59.)

4.6.2 Erityisen raaka tai julma tekotapa

Murhan toisena kvalifiointiperusteena on erityisen raaka tai julma tekotapa. Kyseisen kvalifiointiperusteen sanamuotoa muutettiin vuonna 1995 hallituksen esityksen 94/1993 mukaisesti. Aikaisempi muoto oli ”erityistä raakuutta tai julmuutta osoittaen”, josta se muutettiin nykyiseen muotoon, jotta kyseisellä kvalifiointiperusteella kuvailtaisiin enneminkin tekotapaa kuin miltä teko on ulkoisesti näyttänyt. (HE 94/1993, 93.) Muutosta on kritisoitu oikeuskirjallisuudessa. Teoksessa Rikosoikeus katsotaan perustelun olleen epäselkeä. Aikaisempi sanamuoto otti kantaa tekijään, siihen mitä se kertoo hänestä. Nykyisessä muotoilussa kvalifiointiperuste taas keskittyy itse tehtyyn tekoon. (Lappi-Seppälä ym. 2009, Luku Raakuus ja julmuus.) Myös teoksessa Keskeiset rikokset yhdytään tähän näkemykseen. Tässä teoksessa katsotaan, että nykyinen sanamuoto ei ota kantaa tekijään ja hänen ominaisuuksiinsa, vaan ainoastaan tekotapaan. (Frände ym. 2018, 232.)

Erityisen raaka tai julma tekotapa on kaksiosainen kvalifiointiperuste. Täten tekotapa voi olla erityisen raaka tai erityisen julma. Toisaalta tekotapa voi olla myös erityisen raaka ja erityisen julma, mutta tällöin niiden sisältö tulee olla eriteltyä. Murhan tunnusmerkistön täyttymisen kannalta riittää, että kokonaisarvostelun lisäksi toinen näistä tekotavoista täyttyy. Teoksessa Keskeiset rikokset katsotaan erityisen raakan tekotavan olevan nimensä mukaisesti raakuutta osoittava, kun taas julmuuden arvioinnissa katsotaan teolla aiheutetulla kärsimyksellä olevan suuri painoarvo. Tällaiseksi teoksessa katsotaan esimerkiksi kidutuksentapaista tekotapaa sekä kuristamista. Teoksen mukaan yleisesti ottaen raakat tekotavat ovat usein myös julmia. (Frände ym. 2018, 237.)

Teoksessa Rikosoikeus taas katsotaan, että erityisen raa'an tai erityisen julman tekotavan perusedellytys on, että se tuottaa teon uhrille erityistä tuskaa. Raakuutta osoittavana tässä teoksessa pidetään käytettyä tekovälinettä sekä tapaa, jolla teko on toteutettu. Pitkään kestäneellä surmaamisella ja aiheutetulla tuskalla tuodaan esille tekijän raakuutta sekä piittaamattomuutta. Teoksessa tuodaan esille kysymys siitä, kuinka paljon näille tekijää koskeville seikoille tulisi antaa painoarvoa murhan tunnusmerkistön arvioinnissa nykylain mukaisen sanamuodon vallitessa. Teoksessa katsotaan kuitenkin, että nykyisestä sanamuodosta huolimatta tekijään liittyviä seikkoja ei voida ohittaa kokonaan tulkinnoissa. (Lappi-Seppälä ym. 2009, Luku Raakuus ja julmuus.)

Tekotavan raakuudesta ja julmuudesta on luotu useita tulkintoja korkeimman oikeuden ennakkopäätöksissä. Näiden tulkintojen mukaan uhrien sekä esimerkiksi puukoniskujen määrä osoittaa tekotavassa raakuutta ja julmuutta. Toisaalta myös yksittäisen voimakkaan iskun voidaan katsoa olevan raakaa. On myös katsottu, että uhrin tajunnan menetys tai kuoleminen teon aikana ei ole este teon raakuudelle tai julmuudelle. Teon kohteen ollessa lapsi, teon kestäessä ajallisesti pitkästi ja tekijän teon jatkaminen puolustusyrityksistä huolimatta osoittavat myös tekotavassa raakuutta ja julmuutta. (Lappi-Seppälä ym. 2009, Luku Raakuus ja julmuus.)

Usein täytetty teko sisältää useamman raakuutta tai julmuutta osoittavan seikan. Korkeimman oikeuden ennakkopäätöksessä KKO 1995:102 A oli surmannut B:n lyömällä tätä useaan kertaan päähän kirveellä, hamaralla sekä rautaputkella. B kuoli lyöntien seurauksesta kallonmurtumaan sekä aivovammoihiin. B oli saattanut menettää tajuntansa jo ensimmäisten lyöntien aikana, jolloin loput lyönnit eivät olleet välttämättä aiheuttaneet hänelle suurta tuskaa. A:n lyöntien jatkaminen osoitti kuitenkin sitkeää surmaamispyrkimystä ja täten erityistä raakuutta. Myös useat tekovälineet sekä tapa, jolla niitä käytettiin, osoittivat A:ssa erityistä raakuutta. (KKO 1995:102.)

Eroa teon raakuuden ja julmuuden välille tehtiin korkeimman oikeuden ennakkopäätöksessä KKO 2005:7. Kyseisessä rikostapauksessa A ja B olivat lyöneet ja potkineet puolustuskyvyttöä C:tä päähän ja ylävartaloon sekä hyppineet C:n päälle ja rintakehän päällä, jonka seurauksesta C oli kuollut. Korkeimman oikeuden ratkaisussa todetaan teon olleen erityisen raaka A:n ja B:n tekotavan sekä määrätietoisuuden takia. Surmaaminen oli tapahtunut kahdessa erässä, joista ensimmäinen kesti muutaman minuutin ja toinen noin kymmenen minuuttia. Korkein oikeus katsoi tekotavan aiheuttaneen C:lle suuria tuskia. C oli todistajan mukaan pyytännyt A:ta ja B:tä lopettamaan teon, josta huolimatta A ja B olivat jatkaneet tekoaan, vaikka C oli ollut tilanteessa puolustuskyvytön. Tämän perusteella korkein oikeus katsoi teon olleen myös tekotavaltaan erityisen julma. (KKO 2005:7.)

4.6.3 Vakavan yleisen vaaran aiheuttaminen

Murhan kolmas kvalifiointiperuste on vakavan yleisen vaaran aiheuttaminen. Vakavan yleisen vaaran aiheuttamisen kvalifiointiperusteen edellytykseksi voidaan katsoa, että vaaran on oltava konkreetti-

nen, yleinen sekä vakava. Koska kyseessä on murhan tunnusmerkistön täyttymistä koskeva kvalifiointiperuste, voidaan sen täyttymisen kannalta edellyttää vakavaa yleisen hengen tai terveyden vaaraa. (Frände ym. 2018, 240–241). Kyseisen kvalifiointiperusteen täyttymisen kannalta ei ole oleellista, mitä tekotapaa sen toteuttamiseen käytetään. Huomionarvoista on, että esimerkiksi räjähteitä käytettäessä teon tulee tosiasiallisesti aiheuttaa yleistä vaaraa, jotta kyseisen kvalifiointiperusteen voidaan katsoa täyttyvän. Sama pätee ampuma-aseisiin. Tällöin vaaran kohteeksi voivat joutua esimerkiksi sivulliset. (Lappi-Seppälä ym. 2009, Luku Vakava yleinen vaara.)

Havainnollistava esimerkki yleisen vaaran aiheuttamisesta tulee ilmi korkeimman oikeuden ennakkopäätöksestä KKO 2003:53. Tässä rikostapauksessa A kuljetti B:n kerrostalon pysäköintialueelle, jossa B alkoi asentamaan pommia C:n käyttämään autoon, tarkoituksena räjäyttää pommi C:n kuljettaessa kyseistä autoa. Pommi kuitenkin räjähti asennuksen aikana, jonka seurauksesta B sai vakavia vammoja ja kyseinen auto sekä kolme muuta autoa vaurioituivat. Korkeimman oikeuden mukaan pommin suunniteltu räjäyttäminen olisi aiheuttanut räjähteiden määrällä ja paikalla sekä suunnitellulla ajankohdalla vakavan hengen ja terveyden vaaran monelle ihmiselle, jolloin sen katsottiin täyttävän vakavan yleisen vaaran kvalifiointiperusteen. (KKO 2003:53.)

4.6.4 Virkamiesperuste

Murhan tunnusmerkistön neljäs kvalifiointiperuste on niin sanottu virkamiesperuste. Virkamiesperusteisessa kvalifiointiperusteessa oleellista on tappamisen kohdistuminen virkamieheen, joka on ylläpitämässä virkansa takia järjestystä tai turvallisuutta tai tappamisen kohdistuminen virkamieheen virkatoimen takia, jolloin itse virkatoimi toimii teon motiivina. (Frände 2018, 241.) Kyseisen kvalifiointiperusteen tarkoitus on suojella virkamiehiä, joiden tehtäviin kuuluu yleisen järjestyksen sekä turvallisuuden ylläpitäminen, ja jotka saattavat joutua työssään väkivallan kohteeksi. Tällaisia virkamiehiä ovat erityisesti poliisit sekä vanginvartijat. (Lappi-Seppälä ym. 2009, Luku Virkamiehiin kohdistuvat rikokset.)

4.6.5 Kokonaisarvostelu

Kvalifiointiperusteiden lisäksi murhan tunnusmerkistön täyttymiselle on olennaista, että murhan voidaan katsoa olleen kokonaisarvostellen törkeä. Kokonaisarvostelusta voidaan luonnehtia, että siinä katsotaan täytetyn teon olevan henkirikoksenakin poikkeuksellisen törkeä. Kokonaisarvostelu on nimensä mukaan riippuvainen tapauksen kokonaisharkinnasta. Oikeuskäytännössä ollaan saatu tuotua esille seikkoja, joiden voidaan katsoa lisäävän tai vähentävän teon kokonaistörkeyttä. Keskeiset rikokset -teoksen mukaan murhan kokonaistörkeyden arviointi ja sen rakenne ei ole täysin selvä. Teoksen mukaan kokonaisarvostelun hahmottuminen vaatii vielä oikeuskäytännön vahvistumista. (Frände ym. 2018, 243–246.)

Näin katsotaan myös teoksessa Rikosoikeus. Tässä teoksessa tuodaan ilmi, että lain esitöissä ei olla otettu kantaa kokonaisarvostelun täyttymiseen vaadittavaan sisältöön. Täten murhan kokonaisarvostelun kannalta oleellista on peilata sitä rikosten törkeyden arvioimista koskeviin yleisiin periaatteisiin. Murhan kokonaisarvosteluun vaikuttaa myös kvalifiointiperusteiden täytyminen. Mikäli jokin edellä mainituista kvalifiointiperusteista täyttyy selvästi, on kokonaisarvioinnin rooli teon arvioinnissa pienempi. Teon kokonaisarvostelu täyttyy myös helpommin, mitä useampi kvalifiointiperuste sopii kyseiseen tapaukseen. Huomionarvoista on myös, että useissa murhatuomioissa uhreja on useita, jolloin uhrien määrän voidaan katsoa vaikuttavan kokonaisarviointiin. (Lappi-Seppälä 2009, Luku Virkamiehiin kohdistuvat rikokset.)

Korkein oikeus on ottanut kantaa murhan kokonaisarvosteluun useassa ennakkopäätöksessä. Ennakkopäätöksessä KKO 2004:80 A oli ampunut vaimonsa B:n pistoolilla ja täten tappanut hänet. B:stä havaittiin yli kymmenen osunutta laukausta. Korkeimman oikeuden mukaan teko täytti sekä vakaan harkinnan että erityisen raa'an tekotavan tunnusmerkistön. Korkeimman oikeuden mukaan tappo, johon voidaan soveltaa useita kvalifiointiperusteita, on yleisesti katsottuna myös törkeä. Tässä tapauksessa törkeyden arviointiin vaikuttavia lieventäviä seikkoja ei ollut käsillä, jolloin korkein oikeus katsoi teon olleen kokonaisarvostellen törkeä. (KKO 2004:80.)

Korkeimman oikeuden ennakkopäätöksessä KKO 2005:48 A oli antanut kehitysvammaiselle tyttärelleen B:lle yliannostuksen lääkkeitä, jonka seurauksesta B oli kuollut. A oli liuottanut lääkkeitä veteen. Korkeimman oikeuden mukaan teon kokonaisarvostelun törkeyttä tuki B:n riippuvaisuus A:n huolenpidosta, teon kohdistaminen lapsen tasolla olevaan henkilöön, joka on luottanut tekijään ja ei ole omalla toiminnallaan antanut aihetta teon toteuttamiselle, sekä teon motiivi, joka oli tässä tapauksessa pääsääntöisesti taloudellinen. Teon törkeyttä vastaan puhuivat taas henkirikoksen tekotapa, sekä A:n terveydentila, jonka johdosta A:n huolehtiminen B:stä olisi vaikeutunut tulevaisuudessa. Korkein oikeus kuitenkin katsoi, että törkeyttä tukevat seikat olivat niin merkittäviä, että tekoa tuli katsoa kokonaisarvostellen törkeänä. (KKO 2005:48.)

5 KORKEIMMAN OIKEUDEN ENNAKKOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön tutkimuksen kohteena ovat korkeimman oikeuden ennakkopäätökset, jotka käsittelevät teräaseilla tehtyjä henkirikoksia. Ratkaisut avataan käymällä läpi rikosasian kulku käräjäoikeudesta korkeimpaan oikeuteen. Jokaisen ennakkopäätöksen jälkeen käydään läpi ratkaisusta havaittavia murhan tunnusmerkistön täyttymiseen vaikuttavia seikkoja. Myöhemmin tulevassa johtopäätös- sekä analyysiosassa käydään läpi murhan tunnusmerkistön täyttymiseen vaikuttavia seikkoja tarkemmin läpi. Samalla tuotetaan myös syvällisempää pohdintaa seikoista kokonaisuutena.

5.1 Korkeimman oikeuden ennakkopäätös KKO 2000:3

Korkeimmassa oikeudessa käsiteltiin rikosasiaa, jossa A oli surmannut vaimonsa ja kolme lastaan useilla puukoniskulla Kuopiossa 21.6.1997. Asian käsittely alkoi Kuopion kärjäoikeudessa. Kärjäoikeus antoi asiassa tuomion 12.12.1997. Kaikki rikostapauksen asianosaiset valittivat kärjäoikeuden ratkaisusta, ja asian käsittely jatkui Itä-Suomen hovioikeudessa. Hovioikeus antoi asiassa tuomion 7.5.1998. A haki hovioikeuden tuomiosta valituslupaa korkeimpaan oikeuteen. A:lle myönnettiin valituslupa ja asia ratkaistiin korkeimmassa oikeudessa 18.1.2000. (KKO 2000:3.)

5.1.1 Kuopion kärjäoikeuden tuomio

Kuopion kärjäoikeudessa käsiteltiin rikosasiaa, jossa syytetty A oli 21.06.1997 surmannut puukolla vaimonsa B:n sekä kolme lastaan, 7-vuotiaan C:n, 5-vuotiaan D:n sekä 2-vuotiaan E:n perheen yhteisellä kesäasunnolla. Surmat tehtiin lyömällä jokaista uhria puukolla useaan kertaan ympäri vartaloa kuolettaville alueille. Syytetty A oli kärjäoikeuden mukaan lyönyt vaimoaan B:tä puukolla yhteensä 39 kertaa. Puukoniskuja oli rintakehässä, selässä, oikeassa kainalossa, vasemmassa käsivarressa sekä vasemmassa olkapäässä. A oli lyönyt 7-vuotiasta poikaansa C:tä puukolla yhteensä 18 kertaa. Puukoniskuja oli viisi rintakehällä, yhdeksän selässä sekä yhteensä neljä vasemmassa kädessä sekä olkavarressa. A oli lyönyt 5-vuotiasta poikaansa D:tä puukolla yhteensä 26 kertaa. Puukoniskuja oli kolme käsissä, 12 rintakehässä sekä 11 selässä. A oli myös lyönyt puukolla 2-vuotiasta tytärtään E:tä yhteensä 11 kertaa, kerran rintakehään sekä 10 kertaa selkään. Kaikki neljä uhria kuolivat pistohavojen sekä useiden sisäelinten vammojen seurauksesta verenvuotoon. (KKO 2000:3.)

Kärjäoikeus katsoi A:n tehneen kaikki neljä henkirikosta aggressiivisessa mielentilassa. Koska henkirikokset olivat tehty puukolla joko pistämällä tai iskemällä, ja A oli ollut ilmeisen aggressiivisessa mielentilassa, katsottiin tekojen olleen erityisen raakoja ja julmia sekä kokonaisuutena arvostellen törkeitä. Törkeyteen vaikutti erityisesti E:n kohdalla vastarintaan kykenemättömyys nuoren iän takia. (KKO 2000:3.)

A:lle suoritettiin mielentilatutkimus, jonka mukaan hän kärsi sekamuotoisesta persoonallisuushäiriöstä. Persoonallisuushäiriön lisäksi A oli ollut tutkimuksen mukaan tekoaikana keskivaikeasti masentunut. Tutkimuksen lausuntoehdotuksen mukaan A oli ollut tekoaikaan täyttä ymmärrystä vailla. Myös terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen lausunto tuki mielentilatutkimuksen tuloksia. Kärjäoikeus katsoi saatavilla olevien todisteiden ja lausuntojen perusteella A:n olleen täyttä ymmärrystä vailla tehdessään kyseiset henkirikokset. Tästä syystä kärjäoikeus tuomitsi A:n 12.12.1997 täyttä ymmärrystä vailla tehdyistä neljästä murhasta 14 vuodeksi sekä 10 kuukaudeksi vankeuteen. (KKO 2000:3.)

5.1.2 Itä-Suomen hovioikeuden tuomio

Kärjäoikeuden tuomiosta valitettiin hovioikeuteen syyttäjän, asianomistajien sekä tuomitun toimesta. Asian käsittely jatkui Itä-Suomen hovioikeudessa. Hovioikeus katsoi, että A:n tekemät surmat olivat

kohdistuneet perheenjäseniin, ja surmaamiseen oli käytetty jokaisen uhrin kohdalla useita kuoleman aiheuttaneita puukolla tehtyjä iskuja. Vammojen perusteella uhrin B, C ja D olivat yrittäneet puolustautua puukolla lyömiseltä. A oli käynyt kuolettavien tai jo kuolemaan johtaneiden puukoniskujen jälkeen varmistamassa vammojen kuolettavuuden puukottamalla uhreja kuolettaville alueille. (KKO 2000:3.)

Hovioikeuden mukaan tekoja oli pidettävä erityisen raakoina ja julmina sekä kokonaisarvostellen törkeinä ja täten ollen murhina. Hovioikeuden mukaan näitä kvalifiointiperusteita tuki tekojen kohdistuminen useisiin perheenjäseniin, joista osa oli puolustuskyvyttömiä lapsia, tekijän määrätietoinen surmaamispyrkimys, tekojen jatkuminen uhrien puolustusyrityksistä huolimatta, uhrien määrä sekä heidän kuolemastaan varmistuminen. Hovioikeuden mukaan A oli toiminut johdonmukaisesti ja harkitusti surmatessaan perheensä. Hovioikeuden mukaan A:n oli täytynyt ymmärtää tekonsa. Hovioikeus katsoi, että terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen lausunnosta ilmi tullut keskivaikea masennus ja persoonallisuushäiriö eivät heikentäneet A:n toimintakykyä niin paljon, että olisi ollut tekohetkellä vailla täyttä ymmärrystä. Näin ollen hovioikeus tuomitsi A:n 7.5.1998 neljästä murhasta elinkaudeksi vankeuteen. (KKO 2000:3.)

5.1.3 Korkeimman oikeuden tuomio

A haki valituslupaa hovioikeuden tuomiosta korkeimpaan oikeuteen. A vaati valituksessaan tuomion muuttamista neljän murhan sijasta neljään täyttä ymmärrystä vailla tehtyyn tappoon. Valituslupa myönnettiin. Korkein oikeus antoi asiassa ratkaisun 18.1.2000. Korkeimman oikeuden mukaan riippumatta siitä, olivatko uhrin tajuissaan teon aikana tai olivatko lyönnit tapahtuneet yhtäjaksoisesti vai eivät, oli tekoja pidettävä erityisen raakoina ja julmina sekä kokonaisarvostellen törkeinä niillä perusteilla, jotka hovioikeus oli tuomiossaan maininnut. (KKO 2000:3.)

Korkeimman oikeuden mukaan terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen ja mielentilatutkimuksen lausuntojen mukaiset tekoaikaan ymmärrystä heikentäneet seikat eivät heikentäneet A:n toimintaa niin paljon, että tulisi harkita hänen olleen tekohetkellä täyttä ymmärrystä vailla. A oli korkeimman oikeuden mukaan toiminut johdonmukaisesti ja määrätietoisesti tappaessaan perheensä. Näin ollen korkein oikeus ei ratkaisussaan 18.1.2000 muuttanut hovioikeuden tuomiota ja A:n elinkautinen vankeustuomio neljästä murhasta jäi lainvoimaiseksi. (KKO 2000:3.)

5.1.4 Tapauksesta esille tulleita seikkoja

Kuopion kärjäoikeus katsoi tuomiossaan tekojen täyttävän murhan tunnusmerkistön erityisen raakana ja julmalla tekotavalla sekä piti tekoja kokonaisuutena arvostellen törkeinä. Erityisen raakana ja julmalla tekotavalla tuki kärjäoikeuden mukaan se, että henkirikokset tehtiin puukolla iskemällä tai pistämällä ja tekijä oli selvitysten perusteella ilmeisen aggressiivisessa mielentilassa tekohetkellä. (KKO 2000:3.) Näin ollen kärjäoikeus katsoi siis tekovälineellä ja tekijän mielentilalla olevan merkitystä teon raakuuden ja julmuuden arvioinnissa. Kärjäoikeus katsoi A:n roolilla surmattujen lasten isänä

sekä uhrien puolustuskyvyttömyydellä, erityisesti 2-vuotiaan tyttären kohdalla olleen merkitystä arvioitaessa teon törkeyttä (KKO 2000:3). Täten käräjäoikeus katsoi tekijän ja uhrin välisellä suhteella sekä uhrien puolustuskyvyttömyydellä olevan merkitystä törkeyttä arvostellessa.

Itä-Suomen hovioikeus taas otti kantaa erityisen raakaan ja julmaan tekotapaan sekä kokonaisarvosteluun osittain eri näkökulmasta. Korkein oikeus hyväksyi nämä perustelut ratkaisussaan. Hovioikeuden mukaan tekojen kohdistuminen useisiin perheenjäseniin samassa tilaisuudessa sekä se, että osa uhreista oli puolustuskyvyttömiä lapsia, tuki murhan kvalifiointiperusteita. Kvalifiointiperusteita tuki hovioikeuden mukaan myös tekojen jatkuminen puolustusyrityksistä huolimatta sekä uhrien kuolemista varmistuminen jälkeensä (KKO 2000:3).

Hovioikeus siis katsoi, että itsessään uhrien lukumäärä on merkityksellinen arvioitaessa murhan tunnusmerkistön täyttymistä. Uhrien määrän voidaan katsoa osoittavan teon raakuutta ja julmuutta, kuten teoksessa Rikosoikeus on tuotu ilmi. (Lappi-Seppälä ym. 2009, Luku Raakuus ja julmuus.) Myös teon jatkaminen puolustusyrityksistä huolimatta ja se, että tekijä pyrki varmistumaan uhrien kuolemasta, osoitti tekijässä raakuutta ja julmuutta.

Erityisen raakaa tekotapaa tuki lukuiset puukoniskut, joita oli havaittavissa uhrissa B 39 kappaletta, uhrissa C 18 kappaletta, uhrissa D 26 kappaletta sekä uhrissa E 11 kappaletta. Korkeimman oikeuden tulkinnasta on havaittavissa, että lyöntien lukumäärällä on merkitystä arvioitaessa tekijän surmaamispyrkimystä, joka taas osoittaa teon raakuutta. Myös Raimo Lahti on katsonut kyseistä oikeustapausta koskevassa kommentissaan veitseniskujen määrän osoittaneen tekotavan raakuutta. (Lahti 2000, 769.)

Korkein oikeus mainitsee ratkaisussaan, että tekoja arvioitaessa ei ole ollut merkityksellistä, onko uhri menettänyt tajuntansa puukotuksen yhteydessä tai ovatko lyönnit tapahtuneet yhtäjaksoisesti vaiko eivät. (KKO 2000:3.) Tästä voidaan päätellä, että hovioikeuden tuomion perusteluiden kiistattomat seikat ovat riittäneet murhan tunnusmerkistön täyttymiseen näissä teräaseella tehdyissä henkirikoksissa. Teoksessa Rikosoikeus onkin tuotu ilmi, että kvalifiointiperusteiden määrällä ja niiden täyttymisen selkeydellä on merkitystä kokonaistörkeyden arvioinnissa. Mitä enemmän kvalifiointiperusteita on käsillä, sekä mitä selkeämmin ne täyttyvät, sen helpommin murhaa voidaan arvostella törkeänä. (Lappi-Seppälä ym. 2009, Luku Virkamiehiin kohdistuvat rikokset.)

Käräjäoikeus mainitsi tuomionsa perusteluissa pitävänsä tekoa murhan tunnusmerkistön täyttävänä osittain tekijän aggressiivisen tunnetilan takia. Aggressiivisen tunnetilan voidaan tulkita osoittavan tässä tapauksessa sitkeää surmaamispyrkimystä. Koska korkein oikeus ei ottanut tekijän tunnetilaan kantaa, voidaan päätellä, että se ei katsonut tunnetilan olevan merkityksellinen murhan tunnusmerkistön täyttymisen arvioinnin kannalta näiden kvalifiointiperusteiden kohdalla. Teoksessa Rikosoikeus

onkin tuotu ilmi, että henkirikokset tehdään usein vahvojen tunteiden vaikutuksen alaisena, jolloin tunnetilan arviointi on tärkeässä roolissa ennemminkin vakaan harkinnan kvalifiointiperusteen kohdalla. (Lappi-Seppälä ym. 2009, Luku Vakaa harkinta.)

Huomionarvoista on, että kuten Lahti mainitsi kyseisestä oikeustapauksesta, ei ratkaisun perusteluissa ole eritelty erityistä raakuutta ja erityistä julmuutta taikka kokonaisarvostelua, jolloin näiden kvalifiointiperusteiden arviointi hankaloituu. (Lahti 2000, 769–770.) Täten kvalifiointiperusteiden arviointi on osittain tulkinnanvarainen.

5.2 Korkeimman oikeuden ennakkopäätös KKO 2020:33

Korkeimman oikeuden ennakkopäätöksessä KKO 2020:33 A oli surmannut mattoveistä käyttäen B:n tämän asunnon WC-tiloissa 23.6.2017 ja 24.6.2017 välisenä aikana. Asian käsittely alkoi Helsingin käräjäoikeudessa, joka antoi asiassa tuomion 29.9.2017. Kaikki asianosaiset valittivat käräjäoikeuden tuomiosta. Asian käsittely jatkui Helsingin hovioikeudessa. Helsingin hovioikeus antoi käsitellystä rikosasiasta tuomion 15.6.2018. A haki asiassa valituslupaa korkeimpaan oikeuteen. Valituslupa myönnettiin ja asia ratkaistiin korkeimmassa oikeudessa 7.5.2020. (KKO 2020:33.)

5.2.1 Helsingin käräjäoikeuden tuomio

Helsingin käräjäoikeudessa käsiteltiin tapausta, jossa A oli 23.6.2017 ja 24.6.2017 välisenä aikana lyönyt tai viiltänyt B:tä mukanaan olleella mattoveitsellä 19 kertaa ympäri tämän kehoa, aiheuttaen täten B:n kuoleman. Tapahtumapaikkana oli B:n asunnon WC-tila ja sen välitön läheisyys. A aiheutti B:lle vammoja molempien ollessa pystyasennossa, sekä loput vammoista B:n jouduttua lattialle. B menehtyi verenhukkaan, joka oli seurausta kaulan alueen syvästä 20 senttimetriä pitkästä viiltovamasta. (KKO 2020:33.)

Käräjäoikeus katsoi, että oikeuskäytännön mukaan lattialla olevan puolustuskyvyttömän henkilön kaulan viiltäminen ja kuolemaan johtavan vamman aiheuttaminen oli julmaa ja raakaa. Käräjäoikeus kuitenkin katsoi, että A ei aiheuttanut B:lle tarpeetonta tuskaa tai pitkittänyt tekoa, eikä muita erityisen raakoja tai julmia piirteitä ilmennyt. Käräjäoikeuden mukaan viiltojen määrä sekä sijainti viittasivat surmaamispyrkimykseen, mutta eivät täyttäneet oikeuskäytännön mukaista erityisen raakaa tai julmaa tekotapaa. Käräjäoikeuden mukaan myöskään B:n sukuelimeen kohdistuva väkivalta ei ollut erityisen raakaa tai julmaa. (KKO 2020:33.)

Käräjäoikeuden mukaan kyseisen henkirikoksen piirteet viittasivat sekä paniikissa tehtyyn huitomiseen, että surmaamispyrkimykseen. Näitä piirteitä olivat käräjäoikeuden mukaan tekotapa, lyöntien osumakohdat sekä tapahtumien kulku. Käräjäoikeuden mukaan A oli mitä todennäköisemmin toiminut tilanteessa voimakkaan kiihtymyksen tai pelon ja paniikin vallassa, tarkoituksena saattaa B puolustuskyvyttömäksi. Käräjäoikeuden mukaan A:lla oli mahdollisuus käyttää tilanteessa enemmänkin väkivaltaa. Muut kuin kaulaan kohdistuneet vammat olivat käräjäoikeuden mukaan pinnallisia eivätkä

niinkään hengenvaarallisia, vaikkakin verenvuoto oli ollut runsasta. Käräjäoikeuden mukaan teko ei ollut kokonaisarvostellen törkeä, jonka vuoksi käräjäoikeus tuomitsi A:n 29.9.2017 taposta yhdeksäksi vuodeksi ja kuudeksi kuukaudeksi vankeuteen. (KKO 2020:33.)

5.2.2 Helsingin hovioikeuden tuomio

Syyttäjät, asianomistajat sekä tuomittu valittivat käräjäoikeuden tuomiosta hovioikeuteen. Asian käsittely jatkui Helsingin hovioikeudessa. Hovioikeuden mukaan B:ssä oli todettu 19 mattoveitsellä aiheuttua vammaa. Osa näistä vammoista oli torjuntavammoja, osa taas pinnallisia haavoja. A oli myös aiheuttanut B:lle kaulan alueen vamman, joka oli 20 senttimetriä pitkä. Kaulan viilto oli aiheuttanut verenvuotoa ja verenhukkaa, jonka seurauksesta B oli kuollut. (KKO 2020:33.)

Hovioikeuden mukaan A oli aiheuttanut edellä mainitut vammat B:n ollessa jo lattialla täysin puolustuskyvyttömänä. Hovioikeuden mukaan väkivaltaa oltiin jatkettu mattoveitsen terän katkeamiseen asti. Hovioikeus mainitsi, että uhri B oli ollut tapahtuma-aikaan 73-vuotias, eikä hän ollut hyvässä fyysisessä kunnossa. Hovioikeuden mukaan A:n tekemä väkivalta oli voimakasta, raakaa sekä määrätietoista. Hovioikeuden mukaan väkivalta oli kohdistettu kehon herkille alueille, joka oli aiheuttanut B:lle suurta tuskaa ja kärsimystä. Hovioikeuden mukaan B:n henki olisi ollut pelastettavissa, mikäli apua olisi hälytetty ajoissa. Hovioikeuden mukaan A:lla oli sinnikäs pyrkimys tappaa B ja hovioikeus katsoi, että teko oli erityisen raaka ja julma. Hovioikeus totesi teon sisältäneen useita murhan tunnusmerkistön täyttäviä seikkoja, eikä siihen liittynyt lieventäviä asioita. Näin ollen hovioikeus katsoi teon ollen kokonaisarvostellen törkeä. Hovioikeus tuomitsi A:n 15.6.2018 elinkautiseen vankeuteen murhasta. (KKO 2020:33.)

5.2.3 Korkeimman oikeuden tuomio

A haki valituslupaa tuomiosta korkeimpaan oikeuteen. Valitusluvassaan A vaati tuomion muuttamista murhasta hätävarjelun liioitteluna tehtyyn tappoon tai tappoon. Syyttäjät taas vaativat valituksen hylkäämistä. Syyttäjät vaativat nimikkeen muuttuessa korotettua vankeusrangaistusta. Myös asianomistajat vaativat valituksen hylkäämistä. Valituslupa myönnettiin, ja korkeimmassa oikeudessa käytiin suullinen käsittely. (KKO 2020:33.)

B:stä löydettiin oikeustieteellisessä ruumiinavauksessa 19 mattoveitsellä tehtyä vammaa. B:stä oli ruumiinavauksessa havaittavissa pinnallisia viiltohaavoja, joita oli käsivarsissa, rinnassa sekä sukuelimessä. Nämä vammat eivät olleet suoranaisesti yhteydessä kuolemaan. Kuolemaan johtanut vamma oli kuolemansyylausunnon mukaan kaulan alueen 20 senttimetriä pitkä viiltohaava, joka aiheutti kuolemaan johtaneen verenvuodon ja verenhukan. (KKO 2020:33.)

Korkein oikeus totesi vallitsevien todisteiden valossa, että B ei ole ollut kykenevä puolustautumaan itseään A:n hyökkäykseltä muuten kuin torjumalla iskuja käsillään sekä pyrkimällä nousemaan lattialta. A:ssa taas ei ole lääkärintarkastuksessa havaittu puolustautumiseen liittyviä vammoja. Korkein

oikeus totesi, että tapahtumien kestosta ei ole luotettavaa näyttöä, mutta katsoi tapahtumien edenneen nopeasti. (KKO 2020:33.)

Korkein oikeus toteaa, että syyttäjän syytteessä on katsottu A:n toiminnan täyttäneen murhan tunnusmerkistön erityisen raaka ja julmalla tekotavalla. Syytteen mukaan tätä kvalifointiperustetta tuki viiltojen lukumäärä ja niiden kohdistaminen päähän, ylävartalon sekä sukupuolielimien alueelle. Syytteen mukaan teko on ollut kokonaisarvostellen törkeä A:n sitkeän surmaamispyrkimyksen takia. Lisäksi törkeyttä on tukenut viiltojen tekeminen B:n ollessa maassa ja B:n ollessa elossa kaikkien viiltojen kohdalla. (KKO 2020:33.)

Korkein oikeus katsoi ratkaisussaan A:n tekotavan olleen erityisen raaka. Korkeimman oikeuden mukaan A on kohdistanut B:hen useita veitseniskuja, ja vaikka suurin osa vammoista oli vähäisiä, on A:n toiminnasta havaittavissa pitkään jatkunutta väkivaltaa, jota voidaan pitää erityisen raakana. Korkein oikeus katsoi tekotavan olleen myös julma. Julmaa tekotapaa tuki A:n jatkunut hyökkäys B:n lattialle kaatumisesta ja puolustuskyvyttömyydestä huolimatta. Julmaa tekotapaa tuki myös se, että B on ollut veitseniskujen aikana elossa. Voidaan siis olettaa, että iskut ja vammat ovat aiheuttaneet B:lle kipua, pelkoa ja kärsimystä. Korkein oikeus kuitenkin huomauttaa, että A ei ole pitkittänyt tekoaan ja itse tapahtuma on kestänyt lyhyen aikaa. Näiden perusteluiden valossa korkein oikeus ei katso teon täyttäneen erityisen julmaa kvalifointiperustetta. (KKO 2020:33.)

Rikoksen törkeyden kokonaisarvostelusta korkein oikeus huomauttaa, että se on pääsääntöisesti tapauskohtaista. Korkeimman oikeuden mukaan A:n tekotapa on ollut erityisen raaka ja siinä on ollut julmuutta osoittavia piirteitä. Korkeimman oikeuden mukaan A:n kertomalla väkivaltaa edeltäneellä lähtötilanteella ei ole kokonaisarvostelussa suurta merkitystä. Korkeimman oikeuden mukaan sillä taas oli merkitystä, että teko ei ollut kestänyt ajallisesti pitkään, ja sillä että B:n vammat olivat pinta- haavoja kaulan vammaa lukuun ottamatta. Korkein oikeus vertasi tapausta samankaltaisiin teräaseilla tehtyihin rikoksiin, jotka oltiin tuomittu tappoina, ja totesi, että vaikka tässä tapauksessa on erityisen moitittavia piirteitä, ei sitä voida pitää murhan tunnusmerkistön täyttävänä törkeänä tekona. Näin ollen korkein oikeus katsoi A:n syyllistyneen murhan sijasta tappoon. Korkein oikeus tuomitsi A:n 7.5.2020 11 vuoden vankeusrangaistukseen taposta. (KKO 2020:33.)

5.2.4 Tapauksesta esille tulleita seikkoja

Helsingin kärjäoikeus katsoi lattialle kaatuneen, puolustuskyvyttömän B:n kuolettavan kaulan viiltämisen olleen julmaa ja raakaa. Kärjäoikeus kuitenkin katsoi, ettei A toiminut tilanteessa kidutustyyppisesti, eikä näin aiheuttanut B:lle tuskaa tai pitkittänyt B:n kärsimystä. (KKO 2020:33.) Näin ollen kärjäoikeuden tuomiosta on pääteltävissä, että se ei katsonut yksittäisen kuolemaan johtavan viillon olleen erityisen raaka tai julma, vaikka tekijän on täytynyt tiedostaa kaulan alueen viillon olevan hengenvaarallinen.

Käräjäoikeus katsoi, että tapahtuneessa ei ollut erityisen raakaan tai erityisen julmaan tekoon liittyviä piirteitä. Käräjäoikeuden mukaan ei ollut selvää tekotavan, mattoveitsellä lyötyjen osumakohtien sekä tapahtumienkulun perusteella, toimiko A paniikissa vai surmaamistarkoituksessa. Käräjäoikeus oli kuitenkin sitä mieltä, että B oli ollut maahan lyyhistyttyään puolustuskyvyttömässä tilassa. Käräjäoikeuden mukaan teko ei kuitenkaan ollut kokonaisarvostellen törkeä. (KKO 2020:33.) Käräjäoikeus ei siis katsonut uhrin puolustuskyvyttömyyden täyttävän itsesään murhan kvalifiointiperusteita.

Helsingin hovioikeus taas korosti, että A oli tuottanut B:lle kuolemaan johtavat vammat B:n ollessa maassa täysin puolustuskyvyttömänä. Hovioikeus toi myös esille B:n vanhan iän ja huonon fyysisen kunnon. (KKO 2020:33.) Hovioikeus oli siis eri mieltä käräjäoikeuden kanssa siitä, mikä merkitys uhrin puolustuskyvyttömyydellä oli tässä tapauksessa. Hovioikeus on korostanut ratkaisussaan puolustuskyvyttömyyden merkitystä, ja on tuonut esille uhrin vanhan iän ja huonon fyysisen kunnon, jolla vahvistetaan uhrin heikkoa mahdollisuutta puolustautua. Samalla voidaan kyseenalaistaa A:n väite puolustautumisen tarpeesta.

Hovioikeus toi myös ilmi, että A oli jatkanut väkivaltaa siihen asti, kunnes mattoveitsen terä oli katkennut, eikä B ollut teon aikana kyennyt puolustamaan itseään (KKO 2020:33). Käräjäoikeus oli nähnyt asian siten, että ei voitu näyttää toteen, oliko tekijä toiminut tilanteessa surmaamistarkoituksessa. Hovioikeus taas tulkitsi asiaa niin, että koska tekijä oli lopettanut väkivallan teon vasta sitten, kun tekovälineen terä oli katkennut, osoitti se sitkeää surmaamistarkoitusta, ja täten kuten teoksessa Rikosoikeus on mainittu, teon raakuutta ja julmuutta. (Lappi-Seppälä ym. 2009, Luku Raakuus ja julmuus.)

Hovioikeus katsoi, että A:n tekemä väkivalta oli voimakasta ja raakaa sekä määrätietoista, ja iskut olivat kohdennettu kehon herkille alueille, jolla A oli tuottanut B:lle kärsimystä ja tuskaa (KKO 2020:33). Hovioikeus siis katsoi, että iskujen sijainnilla oli enemmän merkitystä kuin sillä, kuinka syviä nämä iskut olivat, jolloin hovioikeus on katsonut tekijän nimenomaan pyrkineen tuottamaan uhrille tuskaa riippumatta siitä, onnistuiko hän siinä vai ei.

Hovioikeus totesi, että A laiminlöi myös mahdollisuutensa kutsua B:lle apua (KKO 2020:33). Tällä hovioikeus näyttäisi pyrkineen osoittamaan tekijän tappamistarkoitusta, sillä laiminlyömällä avun kutsunsa hänen tuli tiedostaa B:n kuolevan. Tappamistarkoitusta tuki myös se, että A hävitti päällisvaatteensa tapauksen jälkeen. Hävittämällä vaatteet A on mitä todennäköisemmin pyrkinyt hävittämään häneen linkittyvää todistusaineistoa. Toki ei ole poissuljettua, että A olisi toiminut paniikin vallassa.

Hovioikeus katsoi A:lla olleen tarkoitus surmata B sekä teko oli erityisen raaka ja julma. Hovioikeus katsoi teon olleen myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, sillä se ei sisältänyt lieventäviä piirteitä. (KKO 2020:33.) Hovioikeus siis näki asian päinvastoin kuin käräjäoikeus. Käräjäoikeus näki, että tapauksessa ei ollut mitään murhan tunnusmerkistöä täyttävää kvalifiointiperustetta, kun taas hovioikeuden mukaan tapaus ei sisältänyt mitään lieventäviä piirteitä.

Korkeimman oikeuden mukaan A:n tekotapa oli erityisen raaka. Korkeimman oikeuden mukaan A on kohdistanut B:hen useita veitseniskuja, ja vaikkakin suurin osa haavoista on ollut pintapuolisia kaulan viiltoa lukuun ottamatta, on A:n toiminta osoittanut pitkään jatkunutta voimakasta ja vaarallista väkivaltaa, jonka korkein oikeus on oikeuskäytäntöön viitaten katsonut olevan erityisen raakaa. (KKO 2020:33.)

Täten on katsottavissa, että erityisen raakaa tekotapaa arvioitaessa on suurempi painoarvo sillä, kuinka tekijä on pyrkinyt tavoitteeseen, eikä niinkään miten hän on onnistunut siinä. Tässä tapauksessa tekijä on kohdistanut uhriinsa useita puukoniskuja, tarkkaan ottaen 19, joista suurin osa on aiheuttanut uhrissa pintapuolisia haavoja. Vaikka pintapuoliset haavat eivät ole aiheuttaneet uhrille välitöntä hengenvaaraa, on näin monen puukoniskun todettu osoittavan teossa sellaista raakuutta, jota voidaan pitää erityisen raakana. Myös Mika Sutela on katsonut oikeustapauskomentissaan tekotavan täyttäneen erityisen raakan tekotavan kvalifiointiperusteen. (Sutela 2020, 1078.)

Korkeimman oikeuden mukaan teossa oli havaittavissa myös julmia piirteitä. A oli jatkanut tekoa B:n kaaduttua maahan ja ollessaan puolustuskyvytön. Lisäksi kaikki A:n tekemät veitseniskut tehtiin B:n ollessa elossa. Korkein oikeus katsoi, että A:n veitseniskut ovat aiheuttaneet B:ssä todennäköisesti kipua, pelkoa sekä kärsimystä. Korkein oikeus kuitenkin huomauttaa, että teko on kestänyt vallitsevien todisteiden valossa lyhyen aikaa, eikä todisteista selviä, onko A pitkittänyt tekoaan tarkoituksella. Täten korkein oikeus katsoo, että vaikka teossa on julmia piirteitä, ei se ole erityisen julmalla tavalla tehty. (KKO 2020:33.)

Korkeimman oikeuden linjauksesta on siis havaittavissa, että murhan tunnusmerkistön täyttyminen erityisen julman tekotavan kohdalla on tapauskohtaisesti riippuvainen ennemminkin teon ajallisesta kestosta sekä tarkoituksella tuotetusta kivusta, kuin uhrin puolustuskyvyttömyydestä, uhrin elossa olemisesta tai tekotavalla itsessään tuotetusta kivusta, pelosta sekä kärsimyksestä, vaikkakin näidenkin voidaan katsoa osoittavan tekotavan julmuutta. Näin on katsonut myös Sutela, joka tuo kirjoituksessaan esille, että oikeuskäytännössä annetaan merkitystä tarkoituksella tuotetulle kivulle sekä teon pitkittämiselle (Sutela 2020, 1078.)

Seuraavaksi korkein oikeus käsitteli teon kokonaisarvostelun törkeyttä. Korkein oikeus huomautti, että murhan tunnusmerkistön täyttymiselle on olennaista teon olevan muita henkirikoksia törkeämpi, ja korosti kokonaisarvostelun olevan tapauskohtaista. Korkein oikeus katsoi, että kyseinen teko ei ollut kokonaisarvostellen törkeä. Tätä perusteltiin teon lyhytkestoisuudella, sekä vammojen pinnallisuudella. (KKO 2020:33.) Korkein oikeus siis katsoi, että kokonaisarvostelun kannalta tärkeää on teon ajallinen kesto, joka tässä tapauksessa oli todisteiden perusteella varsin lyhyt. Kokonaisarvostelussa on otettu huomioon myös aiheutettujen vammojen laatu. On siis pääteltävissä, että vaikka vammojen laadulla ei ole ainakaan tässä tapauksessa ollut merkitystä arvioitaessa teon erityistä raakuutta, on se otettu huomioon alentavana seikkana kokonaisarvostelussa.

Sutela huomauttaa kirjoituksessaan, että oikeuskäytännössä on katsottu teon olleen kokonaisarvostellen törkeä, mikäli uhri ei ole toiminnallaan antanut aiheita väkivallan kohteeksi joutumiselle (Sutela 2020, 1078.) Tässä tapauksessa kyseenalaiseksi jää, myötävaikuttiko B toiminnallaan väkivallan kohteeksi joutumista. Mikäli A:n kertomusta oikeudettomasta hyökkäyksestä voidaan pitää uskottavana, on se antanut aiheen vastarinnalle, jolloin B on osittain myötävaikuttanut väkivallan kohteeksi joutumista.

5.3 Korkeimman oikeuden ennakkopäätös KKO 2005:44

Korkeimman oikeuden käsiteltäväksi päätyi tapaus, jossa A oli tappanut B:n 17.8.2002 lyömällä tätä kirveellä yhden kerran päähän. Syyttäjä vaati asiassa A:lle rangaistusta taposta, mutta B:n vanhemmat sekä B:n kolme sisarusta vaativat A:lle rangaistuksen murhasta. Tampereen kärjäoikeus antoi asiassa tuomion 10.2.2003. Syyttäjä, tuomittu sekä asianomistajat valittivat tuomiosta hovioikeuteen. Tapauksen käsittely jatkui Turun hovioikeudessa, joka antoi asiassa tuomion 16.10.2003. A haki valituslupaa hovioikeuden tuomiosta korkeimpaan oikeuteen. Valituslupa myönnettiin, ja korkein oikeus antoi asiassa tuomion 31.3.2005. (KKO 2005:44.)

5.3.1 Tampereen kärjäoikeuden tuomio

Tampereen kärjäoikeudessa käsiteltiin tapausta, jossa A oli 17.8.2002 lyönyt nukkuvaa B:tä kerran kirveellä päähän ja täten tappanut hänet. A oli hakenut kirveen ulkoa, jonka jälkeen hän oli siirtynyt asuinrakennukseen sisälle, jossa oli lyönyt oletettavasti nukkumassa olevaa B:tä kirveellä päähän. Kärjäoikeus näki teon olleen ainakin jossain määrin raakaa. Kärjäoikeus kuitenkin katsoi, että yksi isku ei täyttänyt erityisen raakan ja julman tekotavan kvalifiointiperustetta. Kärjäoikeuden mukaan erityisen julman tekotavan olisi täyttänyt iskujen jatkaminen ja niiden useampi määrä. Kärjäoikeus ei myöskään katsonut nukkuvan ihmisen tappamisen olevan erityisen raaka teko. (KKO 2005:44.)

Kärjäoikeus katsoi myös, että tapahtumaa edeltävän päivän aikana ei ollut tapahtunut mitään sellaista, josta olisi pääteltävissä A:n ja B:n välillä olleen jotain erimielisyyksiä. Kärjäoikeuden mukaan todistajien lausunnoista oli havaittavissa, että A:n ja B:n välit olivat olleet hyvät. Lisäksi kärjäoikeus huomautti, että A oli ollut kolmen promillen humalassa tapahtuma-aikaan. Näin ollen kärjäoikeus katsoi, että teko ei ollut tehty suunnitelmallisesti ja täten vakaasti harkiten. Näiden perusteiden valossa kärjäoikeus tuomitsi A:n 10.2.2003 taposta 10 vuoden ja kuuden kuukauden mittaiseen vankeusrangaistukseen. (KKO 2005:44.)

5.3.2 Turun hovioikeuden tuomio

Syyttäjä, tuomittu sekä asianomistajat valittivat kärjäoikeuden tuomiosta hovioikeuteen. Syyttäjä vaati kärjäoikeuden tuomion vankeusrangaistuksen korotusta, kun taas asianomistajat vaativat tuomion nostamista murhaksi. Tuomittu A vaati tuomion muuttamista taposta kuolemantuottamukseen tai vaihtoehtoisesti törkeään kuolemantuottamukseen. (KKO 2005:44.)

Hovioikeus viittaa ratkaisussaan A:n ja B:n väliseen suhteeseen. Hovioikeuden mukaan A oli ennen tekoja käyttäytynyt B:tä kohtaan mustasukkaisesti, sekä uhannut B:tä kirveellä ja hiilihangolla. Hovioikeus kuitenkin toteaa, että A:n sekä B:n välillä ei ollut tapahtuma-aikaa riitaa. A oli mennyt tapahtuma-aikana ulos hakeakseen 2,3 kiloa painavan, 70 senttimetriä pitkän kirveen, jonka haettuaan oli mennyt asuinrakennukseen sisään. Asuinrakennuksessa A oli kiivennyt talon portaat ylös. Ylös päästyään A oli lyönyt lattialla patjalla makaavaa tai istuvaa B:tä hakemallaan kirveellä päähän. Kirveen isku mursi B:n kallon. Kirveen terä upposi aivokudokseen, ja aiheutunut haava oli noin 10 senttimetriä syvä. Hovioikeuden mukaan A oli perustellut surmaamisen hänen tunteillaan leikkimisellä. (KKO 2005:44.)

Hovioikeus katsoi teon olleen tehty vakaasti harkiten. Hovioikeuden mukaan A:n B:hen aikaisemmin kohdistamat uhkailut, sekä fakta siitä, että ennen tekoa näiden kahden välillä ei ollut riitaa, tuki teon suunnitelmallisuutta. Suunnitelmallisuutta tuki myös A:n mahdollisuus ajatella tekoaan ennen sen täyttämistä, sekä se, että tilanne ei tapahtunut hetkessä ja odottamattomasti. Hovioikeus katsoi teon olleen myös erityisen raaka ja julma. Hovioikeuden mukaan hyökkäys puolustuskyvyttömän B:n kimp- puun sekä kirveen voimakas isku täyttivät erityisen ra- an sekä julman tekotavan tunnusmerkistön. Näin ollen hovioikeus muutti käräjäoikeuden tuomiota. Hovioikeus tuomitsi A:n 16.10.2003 murhasta elinkautiseen vankeusrangaistukseen. (KKO 2005:44.)

5.3.3 Korkeimman oikeuden tuomio

A haki valituslupaa hovioikeuden tuomiosta korkeimpaan oikeuteen. Valitusluvassaan A vaati tuomion muuttamista kuolemantuottamukseksi tai törkeäksi sellaiseksi. A vaati tuomiosta riippumatta, ettei tekoa tuomittaisi murhaksi. A myös vaati tuomion vankeusrangaistuksen määräaikaisuutta. Tapauksen syyttäjät sekä asianomistajat vaativat valituksen hylkäämistä. Korkein oikeus hyväksyi A:n valitusluvan ja asiassa käytiin suullinen käsittely. (KKO 2005:44.)

Korkeimman oikeuden mukaan A surmasi B:n yhdellä päähän kohdistuneella kirveeniskulla 17.8.2002. Tekoon käytetty kirves painoi 2,3 kiloa ja oli 70 senttimetriä pitkä. Mainitun kirveen A haki joko tilan pihalta tai halkoliiteristä, jonka jälkeen siirtyi asuinrakennuksen yläkertaan, jossa surmasi B:n. Isku oli ollut voimakas, ja uponnut syvälle B:n päähän. Todisteiden valossa B ei ollut puolustautunut tilanteessa tai osannut varoa saapuvaa iskuja. Rikospaikkatutkimuksen tulosten mukaan isku oli kohdistettu tarkoituksella B:n päähän. Todistajien kertomus A:n käytöksestä ja sanomisista tapahtuman jälkeen tukevat teon tahallisuutta. Näin ollen korkein oikeus katsoi, että A oli toiminut tilanteessa tahallaan tappaessaan B:n. (KKO 2005:44.)

Korkein oikeus arvioi myös rajanvetoa tapon ja murhan välillä. Ensimmäiseksi korkein oikeus arvioi teon vakaan harkinnan kvalifiointiperustetta. Korkeimman oikeuden mukaan A:n ja B:n välillä ei ollut riitaa surmaa edeltäneenä iltana. Surma ei myöskään liittynyt kamppailutilanteeseen. Vaikka korkein oikeus katsoi B:n olleen hereillä tilanteessa, nähtiin hänen olleen puolustuskyvytön, sillä hän ei ollut

osannut varoa lyöntiä. Täten korkein oikeus katsoi, että B:n ei ole voinut edeltävällä käytöksellään edesauttaa väkivallan purkautumista. (KKO 2005:44.)

Vakaata harkintaa tuki korkeimman oikeuden mukaan ulkopuolisten kokemukset tilanteesta. Grillin omistaja oli kuullut A:n pelotelleen B:tä kirveellä, jonka seurauksesta hän oli varoittanut B:tä mahdollisesta tulevasta. Myös tilan X naapuri on ollut tietoinen A:n ja B:n väleistä, ja pelännytkin jotain tapahtuvan. C oli piilottanut tilan kaikki teräaseet pahimman varalta, ja oli kuullut A:n spekuloineen mahdollisen vankeusrangaistuksen pituutta jo ennen kuin oli surmannut B:n. Korkeimman oikeuden mukaan näiden seikkojen valossa A:n kohdistamat uhkaukset olivat vakavasti otettavia. (KKO 2005:44.)

Korkeimman oikeuden mukaan A:n puheet tunteilla leikkimisestä teon jälkeen viittaa harkittuun teokoon. Korkein oikeus katsoo tämän perusteella motiiviksi mustasukkaisuuden, joka oli vaikuttanut A:n käytökseen C:tä ja B:tä kohti jo pidemmän aikaa. Korkein oikeus katsoi A:n harkinneen tekoa jo pidempään tämän aikaisemman käytöksen ja uhkailuiden perusteella. Näin ollen korkein oikeus katsoi teon olleen tehty vakaasti harkiten. (KKO 2005:44.)

Seuraavaksi korkein oikeus arvioi surman tekotapaa sekä kokonaisarvostelua. Korkein oikeus katsoi, että tämän tapauksen yksittäinen päähän kohdistuva kirveen isku ei täyttänyt erityisen raa'an tai julman tekotavan tunnusmerkkejä. Korkein oikeus katsoi, että koska tekijän teko kohdistui puolustuskyvyttömään sekä teosta aavistamattomaan uhriin, joka ei ollut antanut omalla käytöksellään aiheutta väkivaltaan, oli tapaus kokonaisuutena arvostellen törkeä. Näin ollen korkein oikeus katsoi 31.3.2005 A:n syyllistyneen murhaan. Näin ollen hovioikeuden tuomio pysyi ennallaan. (KKO 2005:44.)

5.3.4 Tapauksesta esille tulleita seikkoja

Tampereen kärjäoikeus katsoi, että yksi suoraan uhrin päähän kohdistuva voimakas kirveenisku ei ollut itsessään erityisen raaka ja julma. Kärjäoikeus huomautti, että mikäli tekijä olisi jatkanut iskujaan, tai niitä olisi ollut lukuisia, olisi teon voitu katsoa olevan tehty erityisen raa'alla ja julmalla tavalla. Kärjäoikeus ei myöskään katsonut mahdollisesti nukkumassa olleen tappamista erityisen raakana tekona. (KKO 2005:44.) Näin ollen erityisen raakaa ja julmaa tekotapaa arvioitaessa on siis katsottu, että lyöntien lukumäärällä on merkitystä enemmän kuin saavutetulla tuloksella. Kärjäoikeuden mukaan uhrin puolustuskyvyttömyys ei myöskään ollut itsessään erityisen raakaa tai julmaa.

Kärjäoikeuden mukaan tapahtumia edeltäneenä päivänä A:n ja B:n välillä ei ollut ilmennyt erimielisyyttä. Todistajien mukaan heidän välinsä olivat olleet päinvastoin hyvät. Lisäksi A oli ollut teko aikaan noin kolmen promillen humalassa, jonka perusteella kärjäoikeus katsoi A:n olleen kykenemätön suunnittelemaan murhaa. (KKO 2005:44.) Kärjäoikeus siis katsoi, että surmaa ei toteutettu suunnitelmallisesti, sillä tekijän ja uhrin välillä ei ollut riitaa edellisenä päivänä tai sen takia, että tekijä oli ollut teko aikaan vahvassa humalatilassa, joka on estänyt häntä suunnittelemasta murhaa.

Turun hovioikeus oli asiasta eri mieltä. Hovioikeus katsoi teon olleen tehty vakaasti harkiten. Tätä tuki hovioikeuden mukaan A:n aikaisemmat uhkailut, fakta siitä, että A:n ja B:n välillä ei ollut riitaa edellis-päivänä sekä se, että A:lla oli ollut aikaa harkita tekoa ennen sen täyttämistä. (KKO 2005:44.) Hovioi-keus siis katsoi, että aikaisemmin tapahtuneilla erimielisyyksillä ja yhteenotoilla oli merkitystä arvioita-essa vakaata harkintaa. Hovioikeus katsoi myös edellispäivän riidattomuuden nimenomaan vakaata harkintaa tukevana seikkana, toisin kuin kärjäoikeus. Hovioikeus näki riidattomuuden niin, että sen puutteen takia tekijä toimi tilanteessa harkiten, eikä esimerkiksi raivon tai muun voimakkaan tunteen vallassa.

Hovioikeus katsoi teon olleen tehty myös erityisen raa'alla ja julmalla tavalla. Tätä tuki hovioikeuden mukaan uhrin puolustuskyvyttömyys, mutta erityisesti kirveeniskun voimakkuus. Edellä mainittujen seikkojen valossa hovioikeus katsoi teon olleen myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. (KKO 2005:44.) Täten hovioikeus on ollut kärjäoikeuden kanssa eri mieltä uhrin puolustuskyvyttömyyden merkityksestä. Kärjäoikeus näki, että yksi kirveenisku ei itsessään täytä erityisen raakaa tai julmaa tekotapaa. Hovioikeus kuitenkin katsoi, että vaikka kyseessä oli yksi kirveenisku, oli merkityksellisem-pää se, kuinka kovaa kirveellä oli lyöty, ja mitä tuhoa lyönnillä oltiin saatu aikaan.

Myös korkein oikeus katsoi teon olleen tehty vakaasti harkiten. Korkein oikeus perusteli vakaata har-kintaa tappoa edellisen illan riidattomuudella. Korkeimman oikeuden mukaan tilanteeseen ei ole myöskään liittynyt kamppailua. B ei ole myöskään korkeimman oikeuden mukaan puolustautunut hyökkäyksiltä. (KKO 2005:44.) Näiden todisteiden valossa korkein oikeus siis näki, että A ei ole sur-mannut B:tä sellaisessa tilanteessa, johon liittyy vahva tunnetila tai tilanteen yllättävyys. Täten ti-lanne on ollut täysin A:n hallinnassa eikä siihen ole vaikuttanut kuin A:n oma käytös. Vakaata harkin-taa tuki myös A:n mustasukkaisuus, joka oli kestänyt useita viikkoja, sekä A:n tekemät kiusanteot ja uhkailut (KKO 2005:44).

Korkein oikeus oli siis sitä mieltä, että A:n aikaisempi käytös ja uhkailut ovat linkittyneet toteutettuun tekoon ainakin jossain määrin, jolloin teon toteuttamisen harkinta on saattanut alkaa jo useaa viikkoa ennen toteutettua tekoa. Tämä eroaa vahvasti kärjäoikeuden alkuperäisestä näkökulmasta, jonka mielestä riidaton edellinen päivä tekoajankohdasta osoitti, että tekijä ei ollut vakaasti harkinnut toteut-tavansa tekoaan. Korkein oikeus painotti myös teon ulkopuolisten henkilöiden kokemusten merkitystä arvioitaessa edellä mainitun uhan todellisuutta (KKO 2005:44). Tässä tapauksessa korkein oikeus katsoi, että kolmen ulkopuolisen todistajan näkemys uhan todellisuudesta riitti, varsinkin kun yhtä to-distajan näkemystä tuki konkreettinen todistusaineisto, piilotettu kirves.

Korkeimman oikeuden mielestä A:n puheet surmaamisen jälkeen puolsivat teon olleen tehty harkin-taa käyttäen. A oli maininnut hänen tunteillaan leikkimisestä, mikä taas tuki korkeimman oikeuden mukaan A:n tuntemaa pitkään jatkunutta mustasukkaisuutta. Korkein oikeus katsoi, että A:n aikai-semman käytöksen perusteella on uskottavaa, että hän on harkinnut B:n tappamista jo aikaisemmin.

(KKO 2005:44.) A:n surman jälkeisten puheiden linkittyminen pitkään jatkuneeseen mustasukkaisuuteen ja siitä seuranneisiin uhkailuihin puolsi siis sitä faktaa, että A oli suunnitellut tekoaan jo aiemmin, sillä teko oli nyt yhteydessä pidempään jatkuneeseen ärtymykseen B:tä kohtaan, johon liittyi aiempia tappouhkauksia. Korkein oikeus katsoi A:n toimineen vakaasti harkiten teon, teko-olosuhteiden sekä hänen käyttäytymisensä perusteella (KKO 2005:44).

Korkein oikeus ei katsonut tekotavan olleen erityisen raaka tai julma. Korkeimman oikeuden mielestä yksittäinen voimakas kirveenisku, josta on seurannut kohteen välitön kuolema, ei raakuudestaan huolimatta täytä erityisen raakaa tunnusmerkistöä. (KKO 2005:44.) Korkein oikeus ei siis nähnyt iskun voimakkuudella yhtä suurta merkitystä kuin hovioikeus. Korkeimman oikeuden ratkaisusta on havaittavissa kuitenkin epäsuorasti, että sillä oli raakuuden arvioinnissa merkitystä, kuinka nopeasti uhri kuoli.

Tässä tapauksessa kirveen isku aiheutti kohteelle välittömän kuoleman, jolloin tekijä ei esimerkiksi aiheuttanut hänelle enempää tuskaa tai kärsimystä, joiden on katsottu murhan kvalifiointiperusteiden kannalta oleellisia. Toisaalta teoksessa Rikosoikeus mainitaan, että teon voidaan katsoa olevan raakaa tai julmaa, vaikka teon kohde olisi menehtynyt vammoihinsa välittömästi. Tässä viitataan seuraavaksi avattavaan korkeimman oikeuden ennakkopäätökseen. (Lappi-Seppälä ym. 2009, Luku Raakuus ja julmuus.)

Kirveellä tehdyistä murhista on olemassa aikaisempi korkeimman oikeuden ennakkopäätös, KKO 1974-II-15, joka tosin sovelsi aikaisempaa sanamuotoa erityisen raa'asta tai julmasta tekotavasta. Tässä korkeimman oikeuden ratkaisussa todettiin kirveellä tehtyjen surmaamisten osoittaneen erityistä raakuutta tekijässä. Kyseisessä tapauksessa tekijä oli surmannut kaksi henkilöä lyömällä molempia kirveellä useaan kertaan. Tapauksessa molemmat uhrit olivat kuolleet välittömästi iskuista seuranneisiin vammoihin. (KKO 1974-II-15.)

Täten tilanne on jokseenkin samanlainen kuin nyt käsiteltävässä tapauksessa. Molemmat tekijät ovat kohdistaneet uhreihinsa voimakkaan kirveeniskun, joiden seurauksesta uhrit ovat kuolleet välittömästi. Koska toisessa tapauksessa tekotavan on voitu katsoa olevan erityisen raaka ja toisessa ei, voidaan tehdä johtopäätös siitä, että iskujen määrällä on merkitystä arvioitaessa teon erityistä raakuutta, vaikka uhri kuolisikin jo ensimmäisestä iskusta. Tällöin toissijaiseksi jää, mitä teon kohde on tuntenut, sillä iskut ovat olleet kivun ja kärsimyksen kannalta merkityksettömiä.

Korkein oikeus katsoi teon olleen kokonaisarvostellen törkeä. Tähän vaikutti kohteen aavistamattomuus sekä puolustuskyvyttömyys. Kokonaisarvosteluun vaikutti myös teon alkuasetelma, jossa ei ollut havaittavissa toisen osapuolen käyttäytymisellä aiheutettuja motiiveja. (KKO 2005:44.) Uhrin puolustuskyvyttömyydellä sekä aavistamattomuudella on siis ollut suuri merkitys arvioitaessa kyseisen teon törkeyttä. Myös se, että uhri ei ollut itse omalla toiminnallaan antanut motiivia tekijälle, tuo esille

teon kokonaisarvostelun törkeyttä. Tämä tukee aiemmin työssä esille tuotua näkemystä, jonka mukaan oikeuskäytännössä on annettu painoarvoa sille, että uhri ei ole omalla toiminnallaan edistänyt väkivallan kohteeksi joutumista (Sutela 2020, 1078). Tällöin tekijä on toiminut täysin omasta tahdosta ilman ulkoista syytä, jolla olisi voitu esimerkiksi synnyttää tekijässä sellainen tunnetila, joka olisi voinut purkaantua väkivaltana.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tarkastelussa olleiden korkeimman oikeuden ennakkopäätösten perusteella voidaan todeta teräaseilla tehtyjen henkirikosten tunnusmerkistön täyttymiseen vaikuttavan moni erinäinen seikka. Seuraavaksi tuomme yhteen ennakkopäätöksistä esille tulleita murhan tunnusmerkistön täyttymiseen vaikuttavia seikkoja. Huomionarvoista on, että mainitut seikat eivät aina automaattisesti itsessään täytä esimerkiksi murhan erityisen raakaa tai julmaa tekotapaa, vaan tällainen ratkaisu perustuu usein moneen seikan kokonaisuuteen. Täten kaikki esille tuodut seikat eivät ole aina itsessään kvalifointiperusteita, vaan ennemminkin tietyn kvalifointiperusteen täyttymiseen vaikuttavia seikkoja. Seuraavaksi esille tuotavat seikat perustuvat omaan tulkintaamme, joka on muodostunut käsiteltävistä korkeimman oikeuden ennakkopäätöksistä sekä oikeuskirjallisuudesta esille tulleista tulkinnoista.

6.1 Murhan tunnusmerkistön täyttymiseen vaikuttavat seikat

Käsitellyissä korkeimman oikeuden ratkaisuissa nousi tärkeään rooliin teräaseella tehdyn henkirikoksen tekotapa. Tekotavasta määrää murhan kvalifointiperuste ”erityisen raaka tai julma tekotapa”. (Rikoslaki 21:2.) Käsiteltävissä korkeimman oikeuden ratkaisuissa keskityttiin paljon erityisen raakaan tai julmaan tekotapaan, osassa molempiin arvioitaessa murhan kvalifointiperusteiden täyttymistä.

Korkeimman oikeuden ratkaisuissa tuli ilmi lyöntien määrän merkitys. Korkeimman oikeuden ratkaisussa, jossa tekijä oli puukottanut perheensä, vaimonsa sekä kolme lastaan puukolla, katsottiin useiden puukoniskujen osoittaneen tekijässä määrätietoista surmaamispyrkimystä, jonka korkein oikeus katsoi osoittavan teon raakuutta. Tässä tapauksessa uhreihin oltiin kohdistettu minimissään 11 puukoniskua. (KKO 2000:3.)

Vastaavasti korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2020:33 tekijä oli kohdistanut uhriinsa 19 iskua mattoveitsellä, joista kaikki muut haavat kuolemaan johtanutta kaulan viiltämistä lukuun ottamatta olivat pinnallisia. Korkein oikeus katsoi, että useat puukoniskut osoittivat pitkään jatkunutta väkivaltaa, jota se piti erityisen raakana. (KKO 2020:33.)

Ratkaisussa KKO 2005:44, jossa tekijä oli lyönyt kirveellä uhria kerran päähän, katsottiin taas, että vaikka teko oli äkillinen ja voimakas, siitä seurasi uhrin välitön kuolema. Korkein oikeus katsoi teon osoittavan raakuutta, mutta ei pitänyt sitä erityisen raakana tai julmana. (KKO 2005:44.) Kyseistä tapusta läpikäydessä tuotiin esille myös korkeimman oikeuden ennakkopäätös KKO 1974-II-15, joka

tuki lyöntien määrän merkitystä. Tässä tapauksessa uhreihin kohdistettiin useita kirveeniskuja, joiden katsottiin osoittavan tekijässä raakuutta, jonka voidaan nykyisin sanamuodon mukaan tulkita tarkoittavan erityistä raakuutta. (KKO 1974-II-15.)

Edellä mainittujen korkeimman oikeuden ratkaisusta ilmenneiden seikkojen perusteella voidaan siis todeta, että tekotavan raakutta tai julmuutta arvioitaessa lyöntien määrällä on merkitystä. Huomionarvoista on, että arvioinnissa ainakaan korkeimman oikeuden ratkaisun KKO 2020:33 kohdalla ei ollut sinänsä erityisen raakuuden osoittamisen kannalta merkitystä, minkälaisia vammoja lyönneillä oltiin aiheutettu, vaan mitä lyöntien määrällä oltiin pyritty saavuttamaan. Toisaalta taas korkeimman oikeuden ratkaisusta KKO 2005:44, jossa kirveellä oltiin lyöty voimakkaasti uhria päähän, katsottiin teon olevan raaka, mutta ei erityisen raaka KKO 2005:44). Tällöin voidaan todeta, että vaikka teko itsessään saattaa olla raaka, on arvioinnin kannalta erityisesti murhan tunnusmerkistön täyttymisen kannalta olennaista osoittaa sitkeää surmaamispyrkimystä, joka tulee tekotavasta parhaiten ilmi lyöntien lukumäärä arvioitaessa.

Lyöntien määrän voidaan siis katsoa itsessään osoittavan tekijässä sitkeää surmaamispyrkimystä, jonka on katsottu oikeuskirjallisuudessa olevan erityistä raakuutta osoittavaa. (Lappi-Seppälä ym. 2009, Luku Raakuus ja julmuus). Voidaan siis todeta, että käsiteltyjen korkeimman oikeuden ennakkopäätösten perusteella lyöntien lukumäärällä on merkitystä arvioitaessa erityisen raakaa tai julmaa tekotapaa.

Korkeimman oikeuden mukaan myös teräaseella tehtyjen vammojen sijainnilla oli merkitystä. Tapauksessa KKO 2000:3 teon katsottiin osoittavan raakuutta, koska tekijä oli iskenyt uhrejaan useaan otteeseen kuolettavin seurauksin. Iskut olivat jokaisen uhrin kohdalla kohdistunut vähintään rintakehään sekä selkään. Lisäksi tekijä oli kyseisessä tapauksessa käynyt jälkikäteen varmistumassa uhrin kuolemasta puukottamalla uhreja kuolettaville alueille. (KKO 2000:3.) Ratkaisussa KKO 2020:33 taas tultiin siihen tulokseen, että erityisen raakaa tekotapaa tuki uhrin kaulalle tehty 20 senttimetriä leveä viiltohaava (KKO 2020:33.) Ratkaisussa KKO 2005:44 katsottiin yhden päähän kohdistuvan iskun osoittavan raakuutta. (KKO 2005:44.)

Näistä ratkaisuista on siis pääteltävissä, että teräaseilla tehtyjen vammojen sijainnilla on merkitystä. Ratkaisuiden perusteella voidaan lyöntien sijainnilla osoittaa erityisesti tekijän tappamistarkoitus sekä teon tahallisuus. Kuolettaville alueille kohdistuneet iskut, jotka olivat ratkaisun KKO 2005:44 perusteella rintakehän ja selän alueet, osoittivat tekijän pyrkineen tappamaan uhriensa, sillä hän oli tarkoituksella lyönyt uhrejaan sellaisille alueille, joiden vauriot erityisesti useiden lyöntien seurauksesta johdaisivat todennäköisesti uhrin kuolemaan. Tätä tuki toisaalta myös tekijän palaaminen uhriensa luokse varmistuakseen uhriensa kuolemasta.

Ratkaisussa KKO 2020:33 taas tekijän katsottiin toimineen erityisen raa'alla tavalla jo pelkästään lyöntien määrän perusteella, mutta tapauksen todellisen tappamistarkoituksen osoitti tekijän aiheuttama kuolettava kaulan alueen haava. Kyseisessä tapauksessa tekijä väitti toimineensa hätävarjelutilanteessa, mutta ehkä tärkeimpänä todisteena tätä vasten puhui tekijän aiheuttama kaulan alueen vamma. Tekijän oli tullut mieltää kaulan auki viiltämisen johtavan todennäköisesti uhrin kuolemaan, jolloin hän oli toiminut viiltäessään tappamistarkoituksessa.

Ratkaisussa KKO 2005:44 taas katsottiin, että yksittäinen isku päähän osoitti teossa tappamistarkoituksen. Tavallaan yksittäisessä iskussa on jopa helpompi arvioida teon tarkoitusta ja tahallisuutta, sillä tällöin tekijän on vaikeampi vedota johonkin vastuusta vapauttavaan seikkaan. Esimerkiksi juuri tässä kyseisessä tapauksessa aiheutetuilla vammoilla ja sen sijainnilla voitiin todeta teon olleen tehty tappamistarkoituksessa.

Huomion arvoista on, että käsitellyissä ratkaisuissa ei annettu painoarvoa käytetylle tekovälineelle. Käsiteltävissä korkeimman oikeuden ratkaisuissa käytettiin henkirikosten suorittamiseen mattoveistä, puukkoa sekä kirvestä. (KKO 2020:33, KKO 2000:3, KKO 2005:44.) Vaikka teräaseeseen tai sen käyttöön saatettiin viitata ratkaisuissa muissa yhteyksissä, ei se ollut suoraan linkissä arvioitaessa esimerkiksi teon raakuutta.

Näin ollen voidaan päätellä, että itse teräaseen käyttäminen tai sen ominaisuudet eivät itsessään ole välttämättä tunnusmerkistön täyttäviä tekijöitä henkirikoksissa käsiteltyjen korkeimman oikeuden ratkaisuiden perusteella. Käytetyllä tekovälineellä saattaa kuitenkin olla merkitystä esimerkiksi tahallisuuden arvioinnissa, jolloin erityisesti teräaseen käyttö tekovälineenä tukee todennäköisyystahallisuuden täyttymistä, sillä sen käyttäminen aiheuttaa usein uhrille hengenvaaran.

Käsiteltävissä korkeimman oikeuden ennakkopäätöksissä annettiin painoarvoa myös rikoksen uhreille ja niiden määrälle arvioitaessa murhan tunnusmerkistön täyttymistä. Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2000:3 katsottiin, että uhrien lukumäärällä oli merkitystä murhan tunnusmerkistön täyttymisen arvioinnissa. Tässä ennakkopäätöksessä tuotiin esille myös uhrien ja tekijän suhteen merkitys arvioitaessa murhan tunnusmerkistön täyttymistä. (KKO 2000:3.) Kyseisessä tapauksessa uhreja oli neljä kappaletta. Teoksessa Rikosoikeus onkin tuotu ilmi, että hyvin usein murhaksi katsotuissa teoissa on enemmän kuin yksi uhri (Lappi-Seppälä ym. 2009, Luku Virkamiehiin kohdistuvat rikokset). Tätä väitettä tukee myös ratkaisun KKO 2005:44 ohessa käsitelty korkeimman oikeuden ennakkopäätös KKO 1974-II-15, jossa uhreja oli kaksi (KKO 1974-II-15).

Myös uhrien puolustuskyvyttömyys tuli esille käsitellyissä korkeimman oikeuden ennakkopäätöksistä. Ratkaisussa KKO 2000:3 uhreja oli edellä mainitusti neljä kappaletta. Korkeimman oikeuden hyväksymissä hovioikeuden perusteluissa tuotiin esille murhan kvalifointiperusteita tukevana seikkana se,

että osa teon uhreista oli puolustuskyvyttömiä lapsia. (KKO 2000:3.) Täten voidaan tulkita, että hovioikeus on katsonut lapsien olleen puolustuskyvyttömiä suhteessa aikuiseen ihmiseen, jolloin heidän mahdollisuutensa puolustautua oikeudetonta hyökkäystä kohtaan on ollut vähäinen.

Ratkaisussa KKO 2020:33 taas uhri oli ollut puolustuskyvytön kaatuessaan maahan. Tekijä oli jatkanut hyökkäystä puolustuskyvyttömyydestä huolimatta. Korkein oikeus katsoi uhrin puolustuskyvyttömyyden osoittaneen julmuuden piirteitä. (KKO 2020:33.) Korkein oikeus siis katsoi tässä tapauksessa, että uhrin puolustuskyvyttömyys osoitti teossa julmuutta, mutta sitä ei pidetty erityisen julmana. Myös ratkaisun KKO 2005:44 uhrin katsottiin olleen puolustuskyvytön. Tässä tapauksessa uhri ei osannut aavistaa oikeudetonta hyökkäystä, jolloin hänen katsottiin olleen myös puolustuskyvytön. Tässä ratkaisussa puolustuskyvyttömyys vaikutti teon kokonaisarvostelun törkeyteen. (KKO 2005:44.)

Uhrin puolustuskyvyttömyydellä on siis vaikutusta murhan tunnusmerkistön täyttymiseen. Käsiteltyjen tapausten perusteella puolustuskyvyttömyys voidaan jakaa uhrin ominaisuuksista ilmenevään puolustuskyvyttömyyteen sekä tilanteesta riippuvaan puolustuskyvyttömyyteen. Ratkaisussa KKO 2000:3 uhrin, jotka olivat lapsia, olivat ominaisuuksiltaan tekijää heikompia, jolloin he olivat tilanteesta riippumatta tekijään nähden puolustuskyvyttömiä. Ratkaisuissa KKO 2020:33 ja 2005:44 uhrin taas olivat vallitsevan tilanteen takia puolustuskyvyttömiä, ratkaisussa KKO 2020:33 uhrin ollessa maassa ja ratkaisussa 2005:44 uhrin ollessa sellaisessa tilassa, ettei hän voinut aavistaa saapuvaa hyökkäystä.

Huomionarvoista on, että käsitellyissä tapauksissa puolustuskyvyttömyydellä osoitettiin eri kvalifiointiperusteiden täyttymistä. Voidaan katsoa, että teräaseilla tehdyissä henkirikoksissa uhri on melko helposti puolustuskyvytön, sillä tekijä käyttää tekonsa toteuttamiseksi hengenvaarallista välinettä, jolloin puolustautuminen vaikuttaa käytännössä hankalalta, ellei jopa mahdottomalta.

Myös teon ajallisella kestolla on merkitystä arvioitaessa murhan tunnusmerkistön täyttymistä. Näin on katsottu myös teoksessa Rikosoikeus, jonka mukaan teon ajallisella kestolla voidaan osoittaa teon raakuutta (Lappi-Seppälä ym. 2009, Luku Raakuus ja julmuus). Ratkaisussa KKO 2000:3 teon ajalliseen keston ei otettu erikseen kantaa, mutta sen merkitys tuli ilmi hovioikeuden perusteluista, jotka korkein oikeus hyväksyi. Teon ajallisen keston merkitys korostui useiden uhrien määrässä, puukolla tehtyjen iskujen määrässä sekä surmaamisesta varmistumisessa. (KKO 2000:3.) Teon voitiin tulkita kestäneen pitkään, sillä tekijä surmasi neljä ihmistä puukottaen jokaista vähintään 11 kertaa.

Ratkaisussa KKO 2020:33 taas korkein oikeus katsoi teon kestäneen todisteiden valossa varsin lyhyen aikaa, jolloin ei ollut myöskään selvää pitkö tekijä tekoaan tarkoituksella. Täten korkein oikeus ei katsonut teon olleen erityisen julmalla tavalla tehty. (KKO 2020:33.) Näiden kahden tapauksen avulla voidaan siis tulkita, että teon ajallisella kestolla on merkitystä arvioitaessa murhan tunnusmerkistön täyttymistä erityisesti erityisen julman tekotavan kohdalla.

6.1.1 Yhteenveto

Murhan tunnusmerkistön täyttymiseen vaikuttavia seikkoja teräaseilla tehdyissä henkirikoksissa ovat siis tämän tutkimuksen mukaan teräaseella tehtyjen lyöntien määrä, aiheutettujen vammojen sijainti, uhrien ja tekijän välinen suhde, uhrien määrä, uhrien puolustuskyvyttömyys sekä teon ajallinen kesto. Tutkimuksessa hyödynnettyjen korkeimman oikeuden ratkaisuiden perusteella tekovälineelle tai sen ominaisuuksille ei annettu murhan tunnusmerkistön täyttymisen kannalta painoarvoa. Käytetyllä tekovälineellä saattaa kuitenkin olla merkitystä arvioitaessa teon tahallisuutta, joka on välttämätön tahallisuudelle henkirikoksille, kuten tapolle ja murhalle.

7 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Tässä opinnäytetyössä käsiteltiin julkisia korkeimman oikeuden ennakkopäätöksiä. Täten käsitellyistä rikosasioista on lähtökohtaisesti saatavilla tapausta koskevat oikeudenkäyntiasiakirjat ”Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisessä tuomioistuimessa” (370/2007) 3 luvun 7 §:n mukaan, joista selviäisi tarkempia tietoja asianosaisista, kuten heidän ikänsä, ellei sitä ole jo erikseen mainittu käsitellyissä ratkaisuissa sen merkityksen takia. Koska käsitellyt tapaukset koskivat henkirikoksia, jotka ovat tunnetusti uutiskynnyksen ylittäviä rikostapahtumia, on niistä saatavilla myös tietoa muista julkisista lähteistä. Emme kuitenkaan pitäneet tutkimuksen tulosten tai eettisyyden kannalta oleellisena ottaa tarkempaa selkoa asianosaisista, kuin mitä korkeimman oikeuden ratkaisuissa heistä ilmeni. Täten tutkimuksessa on kunnioitettu käsiteltyjen rikosasioiden asianosaisten yksityisyyttä parhaalla mahdollisella tavalla.

Tämä opinnäytetyö toteutettiin oikeustieteellisenä tutkimuksena, jossa tulkittiin korkeimman oikeuden ratkaisuista ilmenneitä seikkoja ja niiden merkitystä murhan tunnusmerkistön täyttymiselle teräaseilla tehdyissä henkirikoksissa. Korkeimman oikeuden ratkaisut perustuvat oikeuslähdeopin mukaisesti kirjoitettuun lakiin, joten myös opinnäytetyön pohja perustui ratkaisuiden tekohetkellä ajantasaiseen lainsäädäntöön. Työn tulkinta taas perustui vallitsevaan oikeuskäytäntöön, jota korkein oikeus sovelsi ratkaisuisaan hyödyntäen aikaisempia ennakkopäätöksiä sekä lain esitöitä.

Työn luotettavuutta arvioitaessa voidaan katsoa, että käytetyt lähteet ovat olleet linjassa oikeuslähdeopin mainittuihin oikeustieteellisessä tutkimuksessa käytettäviin lähteisiin. Tutkimuksen tuloksena tuotettu oikeuden tulkinta taas perustui tekijöiden omaan näkemykseen ratkaisuissa ilmenneistä seikoista. Täten tutkimuksen luotettavuuden kannalta on otettava huomioon, että tulkinnat ovat tekijöiden omia näkemyksiä, eivätkä absoluuttisia totuuksia, vaikkakin ne perustuvat ratkaisuissa ilmenneisiin seikkoihin. Tulkintojen luotettavuutta ollaan pyritty vahvistamaan tuomalla niiden tueksi oikeuskirjallisuudesta ilmeneviä aikaisempia tulkintoja käsiteltävistä korkeimman oikeuden ennakkopäätöksistä. Tutkimuksen tuloksista ei voida tehdä suoria johtopäätöksiä tunnusmerkistön täyttymisestä tietyissä henkirikoksissa, vaan ne tuovat ennemminkin selkeyttä ja apua teräaseilla tehtyjen henkirikosten tulkintaan.

Erityisesti henkirikoksia arvioitaessa ja tulkittaessa tulee ottaa huomioon, että jokainen rikostapaus on erilainen, eikä tunnusmerkistöön vaikuttavista seikoista voida tehdä tyhjentävää listaa. Koska käsitteimme työssä nimenomaan teräaseilla tehtyjä henkirikoksia, on korkeimman oikeuden ratkaisuja saatavilla rajallinen määrä. Tämä oli tiedossa jo työn alkuvaiheessa, mutta valitsemalla tarkasti rajatun aiheen koimme kykenevämmme saamaan tarkemman tuloksen, jolloin uskoimme tutkimuksesta saatavan hyödyn kasvavan. Käsittelemämme korkeimman oikeuden ratkaisut valikoituivat tarkasteltaviksi niiden laajuuden takia. Pyrimme painottamaan tapauksiin liittyvässä analyysissä ennemminkin laatua kuin määrää, jolloin tulokset eivät ole vain tilastollisia faktoja, vaan ennemminkin tapauskohtaista tulkintaa. Koska tutkimuksen tulokset perustuivat tuomioistuinten ratkaisuista ilmenneisiin seikkoihin, koemme tämän opinnäytetyön tulosten olevan luotettavia.

8 LOPUKSI

8.1 Itsearviointi

Opinnäytetyön alussa linjasimme tutkimuskysymyksen, johon opinnäytetyössä pyrittiin vastaamaan. Koimme saaneemme vastattua tähän kysymykseen hyvin ja sillä laajuudella, mitä käytetyistä materiaaleista oli saatavilla. Koska työn tutkimusmenetelmänä käytetty käytännöllinen lainoppi perustuu oikeuden tulkintaan, on työn tulos ollut riippuvainen meidän omasta tulkinnastamme ja sen laajuudesta. Tutkimuksen edetessä ammatillinen osaamisemme on kasvanut rikosoikeudellisiin tapauksiin syvennyksessä. Työn tekeminen ei ollut prosessina helppo, sillä se vaati perehtymistä käytettyyn tutkimusmenetelmään sekä alan kirjallisuuteen.

Työn sisältö myös muuttui useaan otteeseen prosessin aikana, sillä koimme aiheen ja sisällön rajauksen olevan kriittinen työn kokonaisuuden kannalta. Emme halunneet pitkittää työtä tuomalla esille työn aihealueen ulkopuolelle kuuluvaa materiaalia. Myös korkeimman oikeuden ratkaisuiden pohdinta osoittautui yllättävän haasteelliseksi, sillä vaikka ratkaisuissa tuotiin selvästi ilmi seikat, joiden perusteella tekojen katsottiin täyttävän tietyn rikoksen tunnusmerkistö, oli niiden syvällisempi pohdinta meidän omalla vastuullamme. Tämä opinnäytetyö oli prosessina opettavainen ja myöhempää työuraa hyödyntävä. Koimme päässeemme tavoiteltuun lopputulokseen, ja koemme voivamme olla työstä kokonaisuutena tyytyväisiä.

8.2 Jatkotutkimusaiheita

Tutkimustamme voidaan jatkaa monella tavalla, ja toivomme, että työstämme on hyötyä tulevaisuudessa tehtäville tutkimuksille. Tätä tutkimusta voidaan jatkaa vertailemalla uusista korkeimman oikeuden ennakkopäätöksistä esille tulleita tunnusmerkistön täyttymiseen vaikuttavia seikkoja tässä tutkimuksessa esille tulleisiin seikkoihin. Tällöin tutkimus saa jatkoa uusien ennakkopäätösten avulla.

Tuomalla esille uusista korkeimman oikeuden ennakkopäätöksistä murhan tunnusmerkistön täyttymiseen vaikuttavia seikkoja teräaseilla tehdyissä henkirikoksissa vahvistetaan ja yhtenäistetään teräaseilla tehdyille henkirikoksille olennaisia tunnusmerkistön täyttymiseen vaikuttavia seikkoja entisestään.

Tätä tutkimusta voidaan myös laajentaa ottamalla käsittelyyn tapon ja murhan lisäksi useampia rikosnimikkeitä. Tällaisia ovat esimerkiksi tapon sekä murhan yritykset. Tällöin tarkastelussa on enemmän rikosnimikkeitä ja käytettävissä on useampia korkeimman oikeuden ennakkopäätöksiä. Tutkimusta voidaan laajentaa myös muihin henkirikosnimikkeisiin, kuten surmaan. Laajentamalla käsiteltäviä rikosnimikkeitä saadaan tutkimuksella luotua laajempaa käsitystä teräaseilla tehtyjen rikosten arviointiin vaikuttavista seikoista.

LÄHTEET

Aarnio, Aulis 2006: Tulkinnan taito. Ajatuksia oikeudesta, oikeustieteestä ja yhteiskunnasta. Helsinki, Alma Talent.

Asikainen, Carita 2017: Rikosnimikkeenä tappo ja murha. Rikosnimikkeen muuttuminen hovioikeudessa näytön arvioinnin perusteella. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö.

Bärlund, Katariina 2019: Äitien alle yksivuotiaisiin lapsiinsa kohdistamat henkirikokset, niiden yritykset ja väkivalta mielentilatutkimusasiakirjoissa. Narratiivinen tutkimus. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Väitöskirja.

Danielsson, Petri 2020: Rikollisuustilanne 2019. Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimuksen valossa. Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Luettavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/320755/Katsauksia_42_Rikollisuustilanne_2019_2020.pdf?sequence=2&isAllowed=y. Luettu 2.1.2021.

Fredman, Markku & Kanerva, Janne & Tolvanen, Matti & Viitanen, Marko 2020: Esitutkinta ja pakkokeinot. Helsinki, Alma Talent.

Frände, Dan 2005: Yleinen rikosoikeus. Helsinki, Edita.

Frände, Dan & Matikkala, Jussi & Tapani, Jussi & Tolvanen, Matti & Viljanen, Pekka & Wahlberg, Markus 2018: Keskeiset rikokset. Helsinki, Edita.

HE 94/1993 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen toisen vaiheen käsittäviksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi.

HE 44/2002 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi.

Hirvonen, Ari 2011: Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Helsinki, Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17. Luettavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/225264/hirvonen_mitka_metodit.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 10.1.2021.

Jokela Antti, 2018: Rikosprosessioikeus. Helsinki, Alma Talent.

Kaipainen, Anu 2016: Murhan tunnusmerkistö Suomen rikosoikeudessa. Lapin yliopisto. Oikeustieteellinen tiedekunta. Pro gradu -työ.

Kakko, Teemu & Kirsi, Katri 2020: Henkirikokset rajussa kasvussa tänä keväänä, poliisi: "Ei ole kontrollia, minne veitsen isku päätty" – katso kartalta 2000-luvun Suomen väkivaltaisimmat paikat. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-11383347>. Luettu 28.12.2020.

Kantanen, Anna 2016: Henkirikos parisuhteessa Suomessa 1850-luvulla. Jyväskylän yliopisto. Humanistinen tiedekunta. Pro gradu -työ.

KKO:1974-II-15.

KKO 1980-II-59.

KKO 1995:102.

KKO 2000:3.
KKO 2003:53.
KKO 2004:16.
KKO 2004:80.
KKO 2005:7.
KKO 2005:44.
KKO 2005:48.
KKO 2013:82.
KKO 2020:33.

Korpela, Eveliina 2018: Puukkojunnareista nykyaikaan. Henkirikollisuuden muuttuminen eri aikakausina. Poliisiammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö.

Koskivirta, Anu 2001: ”Sisäinen vihollinen”. Henkirikos ja kontrolli Pohjois-Savossa ja Karjalassa Ruotsin vallan ajan viimeisinä vuosikymmeninä. Helsingin yliopisto. Humanistinen tiedekunta, historian laitos. Väitöskirja.

Kuusisto Mäkelä, Frida Emilia 2021: Seuraamusjärjestelmä 2019. Kontrollijärjestelmä tilastojen ja tutkimusten valossa. Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Luettavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/325263/Katsauksia_45_Seuraamusj%c3%a4rjestelm%c3%a4_2019_Nettiversio_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 16.2.2021.

Lahti, Raimo 2000: KKO 2000:3. Murha. Syyntakeisuus. Lakimies 200/5, s. 763–801. Luettavissa: <https://www-edilex-fi.polamk.idm.oclc.org/lakimies/1773.pdf>. Luettu 16.2.2021.

Lappi-Seppälä, Tapio & Hakamies, Kaarlo & Helenius, Dan & Koskinen, Pekka & Majanen, Martti & Melander, Sakari & Nuotio, Kimmo & Nuutila, Ari-Matti & Ojala, Timo & Rautio, Ilkka 2009: Rikosoikeus. Helsinki, Alma Talent. Luettavissa: [https://polamk.idm.oclc.org/login?url=https://fokus.almatalent.fi/teos/GAIBCXJTB#/#kohta:RIKOSOIKEUS\(\(20\)\)](https://polamk.idm.oclc.org/login?url=https://fokus.almatalent.fi/teos/GAIBCXJTB#/#kohta:RIKOSOIKEUS((20))). Luettu 14.2.2021.

Lehti, Martti 2009: Naiset henkirikosten uhreina 2002–2007. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Luettavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152591/11_09_naiset_henkirikosten_uhreina_2002-2007.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 12.2.2021.

Lehti, Martti 2020: Henkirikoskatsaus 2020. Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Luettavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/319479/Katsaus_41_Lehti_2020.pdf. Luettu 2.1.2021.

Miettinen, Tarmo 2016: Oikeustieteellinen opinnäyte - Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta. Helsinki, Edita.

Sutela, Mika 2020: Oikeustapauskommentti KKO 2020:33 – Tapon ja murhan välisestä rajanvedosta tahalliseksi henkirikokseksi annettavan tuomion yhteydessä. Defensor Legis 2020/6, s. 1073–1078. Luettavissa: https://www-edilex-fi.polamk.idm.oclc.org/defensor_legis/21773.pdf. Luettu 16.2.2021.

Tapani, Jussi & Tolvanen, Matti 2016: Rikosoikeus – Rangaistuksen määrääminen ja täytäntöönpano. Helsinki, Alma Talent.

Tapani, Jussi & Tolvanen, Matti & Hyttinen, Tatu 2019: Rikosoikeuden yleinen osa. Vastuuoppi. Helsinki, Alma Talent.

Valli, Laura 2020: Lapsensurma henkirikoksena. Lapsensurman tarkastelu lainopillisesta näkökulmasta. Poliisiammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö.